

516

ՅՈՂԱԽՓ ՆԱԼԴԱՆՏԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԻՐԷՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

01
Ը-19

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԵՍ
2011

ՅՈՎՍԷՓ ՆԱԼԴԱՆՏԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՍ ԱՆԺԵԼՈՍ
ՏՊԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ
2011

Շնորհակալ եմ,

Կարօ Պետրոսեանին, վերստուգման և խորհուրդներուն համար:

Կողքի գունաւոր էջերու ծեւաւորման համար Eluni production-ի տնօրէնութեան (eluni.com):

Յովիկ Եղոյեանին (Երեւան), Հայաստանի մէջ հրատարակուած բառարաններու վերստուգման, փոխան նախաբանի գրութեան համար:

Արա Ղազարեանին, իր տարբեր օգտակարութիւններուն համար, գործադիր տնօրէն Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան, Արլինկթոն:

Գալիֆորնիա, Կլէնտլլ քաղաքի Ապրիլ, Պերճ, Սարդարապատ հայկական գրախանութներուն:

Սարգիս Թովալեանին, տպ. «Երեւան»ի տէր և տնօրէն: Իր բարեկամական և խղճամիտ վերաբերմունքին համար:

ՀՈՎԱՆԱԴՈՐ
ՅՈՎԱԷՓ ԵՒ ԳԱՐՈԼԻՆ
ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆՆԵՐ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍ

ՁՕՆ

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐԱԴԹԵԱՆ
ՀԻՆՔԱՐԻՒՐ ԱՄԵԱԿԻ
ԱԴԹԻՒ

ՓՈԽԱՆ ՆԱԽԱԲԱՆԻ

Երկար տարիների նահանջից յետոյ մատենագիտութիւնն այսօր քոտն վերելք է ապրում Հայաստանում և Սփիւռքում:

Յովսէփ Նալպանտեանը, որ հանրայայտ և ծաւալուն «Լոյս» հանրագիտականների վեց հատորների համբաւաւոր հեղինակն է, մատենագէտների ամենահաւատաւոր ներկայացուցիչներից է:

«Լոյս»երի հեղինակն այսօր մեզ է ներկայանում բառարանագրութեան ասպարէզում: Նա առաջինն է ամերիկեան գրաշխարհում և առաջիններից մէկը հայ մատենագիտական աշխարհում: Աշխատութեան մէկ զգալի ծաւալը ներկայացնում է հայկական բառարանագիտութեան զարգացումը: Պրն. Նալպանտեանը բժախնդրութեամբ ուսումնասիրեջ է հայկական բառարաններն ու բառարանագիտութեան զարգացման ճանապարհը: Ստաւորականի բժախնդիր աշխատանքի արդիւնքում մեզ են ներկայացւում բաւականին արժէքաւոր բառարաններ խղճամիտ ու մանրամասնօրէն կատարուած նկարագրերով, որ երկար տարիներ անձանօթ են եղել մեզանում աշխարհի այս կամ այն գրադարանի անկիւնում ծուարած մնալու պատճառով:

Յովսէփ Նալպանտեանն էլ Ոոպեր Հատտէճեանի դիպուկ արտայայտութեամբ «հայ գրականութեան գերեզմանատան» եզակի այցելուներից է, որոնք անխոնջ և անդուլ աշխատանքի շնորհիւ պեղում ու վերհանում են նախնիների ստեղծած, սակայն մինչ օրս անյայտ զանձեռը, որ ապագայում շատ ու շատ գիտական ուսումնասիրութիւնների համար նիւթ են հանդիսանալու:

Աշխատանքում ընդգրկուած է 502 բառարան, հայաստանում և Ափիոքում հրատարակուած: Այս գործը ամբողջապէս արժանի է բարձր գնահատականի: Չմոռնանք, որ աշխատանքն առաջին փորձերից է և յուսանք, որ այն շարունակական կը լինի: Համոզուած ենք, որ հեղինակը գիտական նպատակային ասելիք ունի, շարունակելու և ընդլայնելու է աշխատասիրութիւնը:

Կանաչ ճանապարհ ու գիտական նորանոր բացայայտումներ մաղթենք հեղինակին, հայագիտութեան զարգացման այս դժուարին ճանապարհին:

Յովիկ Եղոյեան

Երեւան, Յունուար 2011

ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ՍԸ

Անսահման սերս դեպի մեր ոսկեդնիկ լեզուն հիմնական շարժադիրն է այս համեստ աշխատանքիս:

Հայերեն-հայերեն առաջին բառարանին ծանօթացած եմ, երբ ութը տարեկան էի. իսկ բառարանը որ ձեռքս անցած էր, Պ. Ճիգմեճեանի «Հայերեն աշխարհաբար լեզուի լիակատար բառարան»-ն էր: Հրատարակուած Հալեպ, Ա. հատոր, 1954:

Սփիւռքի տարածքին չենք հանդիպած հայկական բառարանները ներկայացնող հրատարակութեան մը:

Այս աշխատանքը ամբողջական չէ: Չանացինք, վերջին երկու տարիներու ընթացքին, մեր լաւագոյնը կատարել, որպէսզի աւելի մեծ թիւով բառարաններ տեղ գտնեն այս հատորին մէջ:

Վերջին քանի մը տասնամեակներուն մեր լեզուն հարստացաւ նոր և բազմաթիւ բառարաններով:

Սոյն մատենագիտական աշխատանքը կը ներկայացնէ 17-րդ դարէն մինչեւ 2010 թուականը, մեր հրատարակուած բառարաններու մեծ մասը: Գիրքը հետեւեալ կերպ կ'ընթանայ.

“Ազգանուն անուն:

-« » մէջ, գիրքի անունը, վայրը, հատորներու թիւը, եթէ կայ: Հրատարակութեան և կամ տպարանին անունը, տպագրութեան թուականը: Էջերուն թիւը, ապա չափը (լայնք, երկայնք):

Ուղղագրութիւնը դասական է: Եթէ կարգ մը բառարաններ չունին, օրինակ, էջերու թիւ, և կամ չափը, այդ կը նշանակէ, թէ մենք չենք հանդիպած և կամ մեր օգտագործած աղբիւրները չեն նշած:

Ինչպէս այլ աշխատանքներ, սոյն աշխատանքը նոյնպէս կատարեալ չէ: Սիրով կ'ընդունինք բառարաններու նոր անուններ, լրացումներ, օգտակար ճշդումներ, եւայլն:

Յոյս ունինք, որ մօտիկ ապագային վերամշակուած և ճոխացած նոր հրատարակութեամբ մը կը ներկայանանք:

ԳՈՐԾԱԾՈՒԱԾ ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազգ. – ազգային

աշխ. – աշխարհաբար

Արք. – Արքեպիսկոպոս

գիտ. – գիտական

գրք. – գրաբար

Եր. – Երեւան

ԵՊՀ – Երեւանի Պետական Համալսարան

ընկ. – ընկերութիւն

քրգ. – քարզմանած (ութիւն)

ժող. – ժողովրդական

Լ.Ա. – Լոս Անճելէս

խմբ. – խմբագրական (ութիւն)

Կ.Պ. – Կոստանդնուպոլիս

կրօն. – կրօնական

Հ. – Հայր

Հայպետհրատ – հայկական պետական հրատարակչութիւն

ՀՀԳՍՍ - Հայաստանի Հանրապետութեան Գիտութեան

Ազգային Ակադեմիա

հ. – հատոր

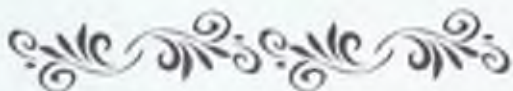
հր. – հրատարակած (ութիւն)

Ն.Ե. – Նիւ Եորք

Ն.Ճ. – Նիւ Ճըրզի

Ս. – Սուրբ
սմ. – սանդիմներ
Պ. – Պոսթոն
տպ. – պարան
Վեր. – վերապատուելի
Վրդ. – վարդապետ
Ջհն. – քահանայ

2.54 սանդիմներ = 1 (inch) ինչ

ՀԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՆԵՐ

ՍԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՅԻ «Բառգիրք Հայկազեան Լեզուի»
Վեներտիկ, հտ. 1, 1749:

ԲԱՆ ՍՈ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ ՅԱՂԱԳՍ ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

«Գործ իմաստնոյ է ոչ միայն զառնելն նկատել, այլեւ ի լրումն կատարման գործոյն բերիլ. քանզի գործ թերալից իբրեւ զսնոտի ինչ պախարակեալ անարգի ի մէջ իմաստնոց: Ապա սորին աղազաւ գերապանծ րաբունապետն մեր Սխիթար Աբբայն խորհեցաւ սրտի մտօք առ կատարումն մեծափաստակ գործոյ հայկազեան բառարանիս երազել. քանզի վճարեալ զգործս զայս ի սկզբանէ մինչեւ ցվախճան առ պսակ կատարման նոր վաղվադեաց ձեռնամուխ լինիլ ի յառաջաբանութիւն բառարանիս. սակայն ըստ վերնախնամ տեսչութեան նահանջեցաւ ի փութոյ իւրմէ. վասնզի յաղագս օրհասին մահու կանխելոյ ախտացեալ զախտ ցաւազին, անկաւ ի մահիճս, եւ իբրեւ անհնարին եղեւ իջնին յայսմ ի դոյզն սոփեստի խուն ինչ սեւակաւ պարուրել:

...Յորոց յառաջնումն որ է տպագրեալս այս, պարունակեալ զոն յոգնախուռն բազմութիւնք բառից աստուածաշունչ զրոց, եւ այլոց երեւելի մատենից լեզուագէտ դպրապետաց: Սեկնեալ ի սմա մասնաւորապէս մանրակտիտ բացատրութեամբ անուանք կենդանեաց, տնկոց, ականց, չափուց, դրամոց, գործեաց, եւ ալոց կահուց, եւ կարասեաց: Իսկ լերկորոտում հատորի որ հանդերձեալ է տպագրիլ, հաւաքեալ կան բազմութիւնք մնացորդաց բառից. նաեւ բառգիրք արարեալ ի զրաբառէ յաշխարհաբառն, եւ յաշխարհաբառէ ի զրաբառն: Այլեւ բառարան յատուկ անուանց:

Արարեալ ի Սխիթարայ վարդապետէ տերաստացոյ աքբայ հայր կոչեցելոյ աշխատակցութեամբ աշակերտաց իւրոց: Եւ յոգնաջան երկասիրութեամբ տպագրեալ ի նոյնոյ ի փառս ամենափրկչին. եւ յօգուտ մանկանց եկեղեցւոյ»:

Դ. Գաբրիէ Աւետիքեան, Դ. հաշատուր Սիւրմէլեան, Դ. Սկրտիչ Աւգերեան: «Նոր Բառգիրք Հայկազեան Լեզուի» Վեներաբ. հտ. 1, 1836:

ՆԱԽԱԳԻՐՈՒՆԵ

«Ծով է ստուգապէս համատարած տիեզերածաւալ ընդ ոլորտս երկրի յարածուփ երեքալեան, որպէս մարդկութեան ընդ արեգակամբ յամենայն ազգաց եւ ի լեզուաց յոքնակոհակ կուտակեալ, ըստ ասացելումն, ջուրն զոր տեսեր, ժողովուրդքն են եւ բազմութիւնք եւ ազգք եւ լեզուք. սապէս ոչինչ ընդհատ է իմանալ զբարբառ նոցա ի միաշուրթն լեզուէ նախամարդոյն բաժանեալ ի բազում առաջս իբրեւ ի մասունս մասունս մայր ծովու, ովկիանու ասեմ մեծի, ուրոյն սահմանօք պարագրական:

Յորոց սակի անշուշտ ընդ գլխաւորս որ Սայր անուանեցան լեզուք, զառաջինն ունի տեղի հայկականս մեր բարբառ, որպէս մտերիմ եւ կարեւոր ընտանութեամբ յառաջագայեալ ի լեզուէ մեծի նահապետին Նոյի յԱրարատեան աշխարհի մեր դադարելոյ աշխարհակեցոյց տապանաւն իւրով հանդերձ ցվախճան իւր: Եւ այն իսկ է պատճառն անմիտելի, զի յամենայն զոգցես լեզուս ազգաց եւ ազանց սփիւռ տարածեալս յետ վաղափուլ աշտարակին մինչեւ ցօրս ցայս նշմարին հետք հայերէնաբարբառք: Չոր եւ հարկ համարեցաք հետքննել մասամբ ի զանազան բառս յընթացս զործոյս. լծորդս յորջորջելով իրերաց զըստ իմիք մերծաւորս հնչմամբ. մինչեւ յականայից քերիլ մեզ ուրեք ուրեք եւ ի զննել զբառս այլեց ազգաց համեմատութեամբ մերոցս առ ստուգազէտ իմացուած սոցին եւ նոցին:

Եւ եթէ դժոխերասան վկայեաց զիր զլեզու մարդկան խաղ-
նախօս եւ դիւրասահ ի բարոյից կարողի, ոչ դիւրամոքելի գտա-
նեմք եւ զյախուռն ընթացս նորին ի կարգաւոր բանից յօրինուա-
ծս օրինօք ընտիր շարագրաց եւ քերթածաց: Ամին իրի եւ առ ամ-
փոփել զամենայն զհանգամանս միոյ միոյ ի լեզուաց ի քիրտն մեծ
մտին եւ մտանեն քաջ լեզուագետք ի դարս դարս. այլ ոչ երբեք
ծեռնահաս գտանին անվրէպ բովանդակել: Քաջ խելամուտ լինին
այսմ խուզարկուք բառարանաց իւրաքանչիւր լեզուի. զոր եւ
վասն հայկականիս ի միտ առնու խորամիտ վերծանողն մեր. այլ
տացուք եւ մեք դոյզն ինչ ճաշակս ի նախերգանի աստ ըստ առա-
ջիկայ կարգիս»:

Նոյն երկհատորը կը վերահրատարակուի Երեւանի մէջ
1979-ին: Խմբագրական յանձնաժողովի Երկու Խօսքէն մէջբերում.

«Չայ բառարանգրական բազմաթիւ ու բազմապիսի յուշար-
ժանների մէջ իր քացառիկ տեղն ունի «Նոր Բառգիրք Չայկազեան
Լեզուի» անուանումը կրող բառարանը, որ հայագիտութեան մէջ
սովորաբար կոչուած է պարզապէս «Չայկազեան Բառարան»: Չայ
հին մատենագրութեան իր ժամանակին յայտնի ձեռագիր ու տը-
պագիր յուշարժանների լիակատար բառագանձն ամփոփող, իր
դարաշրջանի համար գիտական ամենաբարձր մակարդակով
կազմուած բառարան է դա, որ ահա 140 տարի շարունակ եղել է
հայագիտութեամբ զբաղուողների ուղեցոյցն ու ուսուցիչը գրա-
բար լեզուի իմացութեան, հայոց լեզուի բառագիտական հետա-
զօտութիւնների եւ, առհասարակ հայագիտական ուսումնասի-
րութիւնների մարզում»:

Գրիգոր Փէշտընալճեան «Բառգիրք Չայկազեան Լեզուի»
Կ.Պ., Չ.Ա., 1844:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՈ ԸՆԹԵՐՑՈՐՍ

Յովհաննէս Տէր Պօղոսեան կը գրէ. «...Այսպիսի իմն հողւոյ վիճակեալ իսկ էր մեծիմաստ Պատուելի Գրիգոր վարժապետն իմ Փէշտըմալճեան, որի հայկաբանական ուսմունս եւ ի տեղեկութիւնս գրուածոց վաղեմի մատենագրաց անգուզական իսկ էր խրով բնական հանճարովն մտաց, որպէս քաջայայտ է բազմաց, եւ վկայեն այս ոչ սակաւք ի ներհուն իմաստնոց:

«Աոյն սա Այրս բարեջան բարեջան միշտ նովին ազգասիրական եռանդեամբ սրտի եւ հոգւոյ մեծաւ սիրով ջանայր եւ խորհէր հանապազ գյառաջատութիւն համբակաց. եւ զի օրէնք են ուսուցչաց ուելիցէ արուեստի կամ գիտութեան ի ծանօթից եւ ի դիւրոնց յառաջանալ յանձանօթսն եւ ի դիւրինս, վասն որոյ փոյթ մեծ ունէր ի սրտի իւրում միշտ հեշտընկալ եւ ախորժելի առնել զկարեւոր ուսմունս հայկական, եւ լնուլ զփափաք ըղծից աշակերտելոց, ընդ կարճոյ եւ ընդ արդարակ ճանապարհ առաջնորդելով նոցա եւ ի դասատուութեան եւ ի շարադրածոս ուսումնական բանից ինչ եւ գրոց»:

Ճանիկ Արամեան «Համառօտագոյն բառարան արդեան լեզուի. Հայերէն ի Տաճկերէն ի Ֆրանսերէն» Փարիզ, 1860:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ (Հատուած)

«Ֆրանսերէն նոր ուսանող պատանեկաց՝ *Ստաքին Բառգըրքոյլն* ընծայած ատեննիս մեր զխաւոր նպատակն ու փափաքը բացատրեցինք յառաջաբանին մէջ: Այս երկրորդն ալ այն նպատակաւ ընդարձակեցինք որ ֆրանսերէնին մէջ աւելի յառաջանալու փափաքող պատանեաց դիւրութիւն մի եւս աւելնայ:

Ուստի անուանց իոլովմունքն ու բայից լծորդութիւնները բառարանիս սկիզբէն համառօտիւ դրինք. վերջէն ալ աւելցուցինք աշխարհագրական եւ այլ անուանց այսինքն տէրութեանց, գետոց, ազգաց, գաւառաց, քաղաքաց, գիւղաքաղաքաց եւ այլ բառերուն ու անոնց ֆրանսերէնն ալ ճշդութեամբ նշանակեցինք»:

Սանուել Զաջունի վրդ. «Բաղդիթ արուեստից եւ գիտութեանց եւ գեղեցիկ դպրութեանց» Վենետիկ, Յ.Ա., 1891:

ՅԱՌԱՋԱԲՆՆ

«...Թէ քանի՞ ծանր եւ յուսաբեկ աշխատութեանց հարկ եղել ինձ մաքառել եւ յաղթահարել, աւելորդ է ինձ աստ երկայնաբանել. մտացի ընթերցողք կարեն յինքեանց իսկ դատաստան առնել յակն արկանելով ի վաստակս: Այնչափ ծանր էր գործն եւ ստուարակարկատ, մինչեւ ծնանել յիս բազում անգամ խորհրդոց ծեռնքափ լինելոյ, թէ չէին յիս խորարմատ հաստատեալ ի հոգւոց բանք Վիրգիլեայ, «Եթէ ամենայնի յաղթեաց ժիր քան»: Եւ այսոցիկ դժուարութեանց պատճառք նախ այն, զի ոչ զմիոյ եւեթ նիւթոյ են բանք, այլ բազում եւ ազգի գիտութեանց եւ արուեստից եւ բանասիրականաց, որոց պարտ էր ըստ կարի ներկուտ լինել եւ հմուտ, եւ յակն արկանել զնոցուն մատեանս, զի մարթիցի տալ անսայթաք զբացատրութիւնս անուանց:

«...Իցեն թերեւս ռմանք որ զգործս զայս կամէին տեսանել յաշխարհիկ բարբառ քան ի գրոցն նախնեաց: Եւ տամ նոցա պատասխանի. նախ, զի գրոցն բարբառ պարտի մեզ առաջնորդ լինել ի խօսելն եւ ի գրել աշխարհիկ բարբառով, առանց որոյ չկարէ կալ յետինն ի կայի իւրում, չունելով հիմն եւ հաստատութիւն: Երկրորդ անգամ, զի դիւրընտել ընծայի հայկականս հին բարբառ բան զայժմեան աշխարհաբառն, որ անդադար ի փոփոխութեան է, եւ այլազան ըստ զաւառաց, եւ մինչեւ կոկեալ եւ յերիւրեալ եւ կանոնեալ չէ մարթ համարել զայն հասարակաց բարբառ, իմանալի ամենայն հայորեւտոյ, վասն այնորիկ ընտրեցի զհինն հայկական բարբառ, որով մի անգամ հաստատեալ ամենայն ուսումնական բառից, զնոյնս մարթ է ի գործ ածել անփոփոխ եւ յաշխարհիկ բարբառս մեր»:

Սիմոն Գաբամճեան «Բառգիրք հայերէն լեզուի» Կ.Պ., 1892:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

«Համեստ ծրագրի մը համեմատ յօրինել հայերէն լեզուի Բառգիրք մը, զրաբար լեզուի բառերուն եւ ոճերուն քով դնելով նորաբանութիւններ, զաւտական բառեր, դիցաբանական անուններ, այս էր զործոյս հեղինակին բաղձանքը: Աչքի առաջ ունենալով այն բազմադիմի դժուարութիւններն որ ամէն հրատարակութիւններէ աւելի ի մասնաւորի բառարան մը յօրինելուն եւ ի լոյս ընծայելուն հետ ամնչութիւն ունին, պարտ էին կասեցնել զմեզ մեր բաղձանքը կատարելէ: Բայց այսպիսի հրատարակութեան մը նպատակն այնքան օգտակար ինքնին որ զմեզ արիւցուց ձեռնարկել ի զործ, եւ ի գլուխ հանել հայերէն լեզուի նուիրեալ այս խուն վաստակ:

«...Ահա դիւրատար եւ ամփոփ բառագիրք մը, իւր տեսակին մէջ նոր եւ, որչափ հնար է, ճոխ պարունակութեամբ ի լոյս ընծայեմք, ոչ սակաւ աշխատելով յայս իսկ. կը յուսամք թէ այն ամէն քերութիւններ որք կրնան սպրդած լինել զործոյս մէջ, կ'արժանանան հմտագունից ներողամտութեան, եւ թէ մեր այս որբէւ աշխատասիրութիւն սիրելի ընծայելով իւր կարգին մայրենի լեզուի ուսումն, կը ծառայէ իւր նպատակին որ է հանդիսանալ զրաբար լեզուի ճոխութեանց, աշխարհաքարի նորաբանութեանց, զաւտական բառերու ոչ անտեղեակ օգտամատոյց ուսուցիչ»:

Սիրան Յովհաննէսեան «Բառարան Հայ-Ֆրանսերէն» Կ.Պ., 1925:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

«...Սեր սիրելի ազգը չէր ուզեր արդարեւ ետ մնալ արեւմտեան քաղաքակրթութեան անխոնջ ռահվիրաներու զծած յուսահետ շաւիղէն և մենք մեր նիւթական անձուկ միջոցներով հրատարակելու ենք մայրենի լեզուի բառգիրքներ (կը տրուի 15 բառարաններու ցանկը): Սեր ներկայ Հայ Ֆրանսերէն բառգիրքի պատրաստութեան միջոցին ստիպուեցանք զգալի կերպով հեռանալ անոնցմէ հետեւեալ նկատումներով:

«Պարերու ընթացքին հետեւելով մեր լեզուն զլուխը առեր առաջ է գացեր մինչդեռ մեր մեծ ու պզտիկ գրաբառ բառգիրքներ կեցեր են հոն ուր էին երբեմն. ինչ որ մենք առաջ Դայ-Ֆրանսերէն բառգիրք պատրաստողներ արդէն զգացել էին:

«Գրաբառ բառգիրքներուն մէջ կան շատ մը գործածութենէ ինկած անպէտ բառեր, կրկին ուղղագրուած անթիւ բառեր, անհամար անելորդ բարդութիւններ, կրկնակ բառեր որոնց եթէ ոչ ամէնը զէք անոնցմէ ոմանք, աւելորդ են, շատ մըն ալ աղաւաղուած ձեռագիրներէ ածանցուած կասկածելի բառեր որով հիմա այդ գրաբառի բառգիրքները շատ շատ լեզուարան (Glossaire)ի դերը կըրնան կատարել:

«Իսկ զալով աշխարհաբառի բառգիրքներուն անոնք կը պատկերացնեն խճողում մը հայագրուած օտար բառերու որ յամենայն դէպս ժամանակակից լեզուն արեւելեան և արեւմտեան աշխարհաբառի երկփեղկելու անպատեհութիւնն ունին և զայն ընդհանրական հանգամանքէ կը զրկեն:

«...Մեր այս դոյզն երկին նախատարրը կազմող բառերը չվարանցեցանք ժողովուրդին անսպառ զանձարանէն կողոպտել. բայց ահա զանոնք դասաւորուած ու կոկուած վերստին կը դարձնենք իրենց բուն տիրոջ ժողովուրդին, յուսալով և մաղթելով որ մեր յաջորդը մեր ետեւէն շուտ հասնի և մեզ յանհունս գերազանցէ»:

Ստեփան Սալխասեանց «Դայերէն բացատրական բառարան»
Եր., հ. 1, 1944:

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

«Թեպէտ քառական թուով բառարաններ կան տպուած հայերէն լեզուով կամ հայերէն ու մի օտար լեզուով, բայց ոչ մէկը նրանցից հայերէն լեզուի բառարան չէ, այս բառի ընդարձակ նշանակութեամբ: Դայերէն և մի օտար լեզուով բառարանները նպա-

տակ ունին որեւէ օտար լեզու սովորեցնելու հային կամ հայերէն սովորեցնելու որեւէ օտարի. սրանք կէս-հայերէն կէս-օտարալեզու բառարաններ են և չեն ծառայում հային հայերէն սովորելու: Իսկ այն բառարանները, որոնք միայն հայերէն լեզուով են տպուած մասնակի հայերէն բառարաններ են, այսինքն պատկանում են հայերէն լեզուի զարգացման մի որոշ շրջանի: Այսպէս մեր լաւագոյն բառարանը, Նոր Հայկազեան երկհատոր բառգիրքը, ինչպէս նաեւ նրանից մի քիչ հարուստ Փեշտըմալճեան երկհատոր Հայկազեան բառարանը, կամ համառօտ Առժեռն բառարանը, պարունակում են մեր լեզուի զարգացման զրաբարեւան շրջանի բառերը և այս բառերի հին (զրաբար) նշանակութիւնները, բայց չունին ներկայ կենդանի հայերէն լեզուի տասննեակ հազարաւոր բառերը, ինչպէս և հին (զրաբարի) բառերի այժմեան կենդանի նշանակութիւնները: Ունինք բառարաններ «Յաշխարհաբարտ ի զրաբարն», բայց սրանք պարունակում են ռամկօրէն բառերը զրաբար թարգմանուած, ուրեմն չունին ոչ հին զրաբարի և ոչ ներկայ զրական լեզուի բառերը: Ունինք վերջապէս գաւառական բառարանները, որոնք պարունակում են զանազան հայկական բարբառներում գործածուող բառերը նոր զրական լեզուով թարգմանուած, ուրեմն սրանք էլ չունին ոչ զրաբարի և ոչ նոր զրական լեզուի բառերը: Իսկ նոր զրական լեզուի համար բառարան ընդհանրապէս չունինք:

Այս պակասները լրացնելու է կոչուած ներկա Հայերէն Բացատրական բառարանը:

Ըստ իմ ծրագրի այս բառարանը պարունակելու է հայերէն լեզուով զրուած ու խօսուած բոլոր բառերը մեր մատենագրութեան սկիզբից մինչեւ մեր ժամանակները, այսինքն բառամթերքները զրաբարի, ստորին զրաբարի, ռամկօրէնի, արդի զրական լեզուի և գաւառական բարբառների իրենց ռճաբանութիւններով, հին և նոր ժամանակի փոխառեալ բառերը եւրոպական կամ արեւելեան լեզուներից, ցոյց տալով նրանց ծագումը, զրական լեզուի

ու բարբառների բառերի ամեն մի նշանակութեան համար համապատասխան օրինակներ, քերականական ցուցումներ և այլն»:

Հ. Պետրոսեան, Ս. Գալստեան, Թ. Ղարազիւլեան «Լեզուաբանական բառարան» եր., 1975:

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ԿՈՂՍԻՑ

«Լեզուաբանութիւնը գիտական աւանդոթներով հարուստ, բազմակողմանիօրէն զարգացած գիտութիւն է: Այժմ նա էլ աւելի բուռն զարգացում է ապրում. կազմաւորում են լեզուաբանական նոր դիսցիպլիններ, ուղղութիւններ, հոսանքներ: Լեզուի մասին գիտութիւնը հարստանում է նորանոր ուսումնասիրութիւններով: Այս ամենին զուգահեռ լեզուաբանական տերմինները, հասկացութիւնները մշակելու, խմբաւորելու գործը վաղուց դարձել է առաջնահերթ խնդիր: Հրապարակ են եկել լեզուաբանական տերմինների բառարաններ, լեզուաբանական տերմինարաններ և այլն: Հայերէն լեզուաբանական գրականութիւնը չափազանց հարուստ է այն բազմաթիւ դարերի պատմութիւն ունի: Սակայն համապատասխան բառարան հրապարակի վրայ չունենք: Սիւսթէմն ձեռնարկելով այս բառարանը կազմելու գործը՝ մենք որոշակի նպատակադրումով ընտրեցինք ու մշակեցինք բառացանկը:

Բառացանկի մէջ տեղ են գտել հայ լեզուաբանական-քերականագիտական գրականութեան մէջ գործածուած զրեթէ բոլոր տերմինները սկսած V դարից մինչեւ նորագոյն ժամանակները: Այսպէս վարուելու անհրաժեշտութիւնը, կարծում ենք, մեկնաբանութեան կարիք չի զգում: Բայց բառարանը բնականաբար չէր կարող ծառայել իր նպատակին, եթէ սահմանափակուիինք բառացանկում միայն հայ լեզուաբանական գրականութեան տերմինների ընդգրկումով: Ուստի ընդգրկել ենք նաեւ ռուս և օտառ լեզուներով մեր ծեռքի տակ եղած աղբիւրների կարեւոր տերմինները, ընդհանրապէս ժամանակակից լեզուաբանական գրականութեան մէջ ճանաչում գտած տերմինաբանութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(թարգմանութիւններ եւ խմբ. կազմերու հր.)

*«Ծոցի ոռոսերէն-հայերէն բառարան» Ալեքսանդրապոլ, կազմեց Յ.Ա., 1895: 410 էջ:

*«Ուս-հայերէն իրաւաբանական բառարան» Եր., 1924:

*«Ուս-Հայերէն բուսաբանական տերմինների բառարան» 1941:

*«Ուս-հայերէն համոտ ուղղական բառարան» 1941:

*«Ուս-հայերէն ատոտրակտորային տերմինաբանական բառարան» 1945:

*«Երաժշտական տերմինների համառոտ բառարան» 1953:

*«Ռուս-հայերէն սպորտային համառոտ բառարան» 1956:

*«Ուս-հայերէն բառարան» Եր., խմբ. կազմ, հ. 1-4, 1954-58:

*«Գրականագիտական տերմինների համառոտ բառարան» Եր., 1957:

*«Ժամանակակից հայոց լեզուի բացատրական բառարան» Եր., խմբ. կազմ, հր. ՀՀԳԱԱ., Հ.Ա. 1969: 1601 էջ: Հ.Բ. 1972: 718 էջ: Հ.Գ. 1974: 574 էջ: Հ.Դ. 1980: 828 էջ, 20,5x27 սմ.:

*«Բոյսերի անունների լատիներէն-հայերէն-ռուսերէն բառարան» Եր., խմբ. կազմ, 1962, 1970:

*«Փիլիսոփայական բառարան» Եր., խմբ. կազմ, թրգ. ոռոսերէնէ, Հայաստան հր., 1975: 468 էջ, 17x25 սմ.:

*«Աթեիստի գրականի բառարան» Եր., խմբ. կազմ, թրգ. ոռոսերէնէ, 1981: 308 էջ:

*«Բարոյագիտական բառարան» Եր., ոռոսերէն հինգերորդ հր. թրգ. է Ռ. Սույեանը, Հայաստան հր., 1985: 456 էջ, 13,5x21 սմ.:

*«Ղիցաբանական բառարան» Եր., թրգ. ոռոսերէնէ, 1985: 264 էջ:

*«Հայ-ռուսերէն բառարան» Եր., հր. ՀՀԳԱԱ, 1987:

*«Ռուս-հայերեն պոլիտեխնիկական բառարան» Եր., խմբ. կազմ, 1988: 672 էջ:

*«Ռուս-հայերեն ռուսումնական բառակազմական բառարան» Եր., խմբ. կազմ, 1999: 300 էջ:

*Հայերեն-անգլերեն բառարան» Եր., խմբ. կազմ, 2006: 592 էջ:

*«Անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Անդարես», 2007: 1144 էջ, 15x21 սմ.:

*«Անգլերեն-հայերեն, հայերեն-անգլերեն ասացուածքների և արտայայտութիւնների ռուսումնական բառարան» Եր., հր. «Արեգ», 2007:

*«Անգլերեն-հայերեն հոմանիշների բառարան» Եր., հր. «Պուլկինիտ», 2008: 250 էջ, 13x20,5 սմ.:

*«Անգլերեն-հայերեն-անգլերեն իրաւաբանական տերմինների բացատրական բառարան» Եր., 2008: 806 էջ:

ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

Ա

*Աբեղեան Սանուկ

-«Ռուս-հայերեն ռազմական բառարան» Եր., տպ. «Տրեստի 2-րդ», 1925: 724 էջ, 14x17 սմ.:

*Աբրահամեան Ռ.

-«Պաշտօնական-պարսկերեն-հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն բառարան» Եր., հր. «Ախտը», 1965: 339 էջ, 14,5x21,5 սմ.:

*Աղաբէկեան Ալեքսանդր

-«Անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. ՀՀ Ամերիկեան Համալսարան, 1998: 425 էջ:

-«դրամազորութեան եւ դրամամիջոցների բառարան. անգլերեն-հայերեն, հայերեն-անգլերեն» Եր., թրգ. է, 2001: 288 էջ:

*Աղայեան Անահիտ

-«Անգլերեն-հայերեն զրուցարան» Եր., 1984: 134 էջ, 14x17 սմ.:

***Աղայեան Էտուարտ**

-«Արդի հայերենի բացատրական բառարան» Եր., հր. «Հայաստան» : Հ.Ա. 1976: 929 էջ: Հ.Բ. 1976: 685 էջ, 22x29,5 սմ.:

-«Ժամանակակից հայոց լեզուի բառարան» Եր., գլխ. խմբ., երկու հատոր, հր. ՀՍՍՌ ԳԱՍ, 1972:

***Աղայեան Ռ., Պաճպուրթեան Ն., Կրտզեան Ռ.**

-«Ռուս-հայերեն ոճաբանութեան բառարան» Եր., հր. «Սաքմեղան-Արմենիա», 2003: 144 էջ, 14,5x20,5 սմ.:

-«Ռուս-Հայերեն հոմանիշներու բառարան» Եր., հր. «Սաքմեղան-Արմենիա», 2004: 224 էջ, 14,5x20,5 սմ.:

-«Ռուս-Հայերեն նոյնահնչիւն բառերու բառարան» Եր., հր. «Սաքմեղան-Արմենիա», 2005: 124 էջ, 14,5x20,5 սմ.:

-«Ռուս-Հայերեն հականիշներու բառարան» Եր., հր. «Սաքմեղան-Արմենիա», 2005: 144 էջ, 14,5x20,5 սմ.:

-«Ռուս-Հայերեն հոմանիշներու բառարան» Եր., հր. «Սաքմեղան-Արմենիա», 2005: 180 էջ, 14,5x20,5 սմ.:

***Աճառեան Դրաչեայ Էւ ուրիշներ**

-«Ռուս-հայերեն բառարան շինարարական կառուցուածքների» Եր., 1928:

***Աճառեան Դրաչեայ**

-«Հայոց անձնանունների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀ, հ. Ա., 1942: 634 էջ: Հ.Բ., 1944: 682 էջ: Հ.Գ., 1946: 741 էջ: Հ.Ղ., 1962: 683 էջ, 20,05x26,5 սմ.:

-«Հայերեն արմատական բառարան» Եր., հր. ԵՊՀ, Հ.Ա., 1971, Հ.Բ., 1973, Հ.Գ., 1977, Հ.Ղ., 1979: Չորս հատորները միասին 2902 էջ, 20,5x26,5 սմ.:

***Աղաջանեան Խ. Լ Աղաջանեան Չ.**

-«Հայերենի հականիշների համառոտ բառարան» Վանաձոր, 1998:

*Ամատունի Սահակ Վրդ.

-«Հայոց բառ ու բան» Վաղարշապատ, 1912:

*Ամիրճանեան Ալվարդ

-«Հայերեն-անգլերեն բառարան» Եր., հր. «Արեգ», 1996: 270 էջ:

*Անդրեասեան Գ.

-«Գերմաներեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. ԵՊՀ, 1976: 904 էջ:

*Անդրեասեան Կ., Հեքեքեան Ն., Ջուլֆայեան Ջ.

-«Եւրոպայի Խորհուրդին առնչուող տերմինների եւ արտայայտութիւնների անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., խմբ. Ա. Խաչատրեան, Ե. Թադէոսեան, Լ. Ամիրջանեան, 2005: 460 էջ, 16.5x24 սմ. :

*Անմեղիքեան Տ., Ղարիպեան Ջ, Բեղիբեան Պ.

-«Ռուս-հայերեն, հայ-ռուսերեն բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1988:

*Անմեղիքեան Տ., Ղարիպեան Ծովինար, Պետեւեան Փ.

-«Ռուս-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Անդերաս», 2008: 384 էջ, 15x20,5 սմ.:

*Անտոնեան Գուրգէն

-«Ռուս-հայերեն ատոտորանսպորտային տերմինաբանական բառարան» Եր., հր. «Հայպետհրատ», 1945: 217 էջ, 8x14 սմ.:

-«Ռուս-հայերեն ատոմոպիլային բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1973: 306 էջ, 11x17 սմ.:

*Ապրեսեան Սարգիս

-«Աւետարանների զրպանի յունարեն-հայերեն բառարան» Եր., 2010:

*Ասատրեան Սուսաննա

-«Անգլերեն-հայերեն պատմագիտական բառարան» Եր., հր. «Գիտութիւն», 2005: 422 էջ:

***Ասլանեան Ա.**

-«Յունարեն-հայերեն բառարան» Եր., 2004: 173 էջ, 14x20 սմ.:

***Ասմանգուլեան Հ., Յովհաննեսեան Ա.**

-«Անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., 1984, 2004 և 2008: 1143 էջ, 15x22 սմ.:

***Արժրունի Վահան**

-«Բժշկական տերմինների բառարան» Եր., տպ. «Տրեստի 2-րդ», 1924:

-«Ռուսերեն-լատիներեն-հայերեն բժշկագիտական տերմինների բառարան» Եր., տպ. «Տրեստի 2-րդ», 1924: 264 էջ, 21 սմ.:

-«Ռուսերեն-լատիներեն-հայերեն բժշկագիտական տերմինների բառարան» Եր., հր. «Հայպետհրատ», 1956: 359 էջ, 15x22 սմ.:

***Աւետիսեան Ղաւիթ**

-«Ֆինանսապանքային անգլերեն-ռուսերեն-հայերեն բացատրական բառարան» Եր., հր. «Անդարես», 2002: 647 էջ, 14x21 սմ.:

***Աւետիսեան Տիգրան**

-«Հայոց ազգանունների բառարան» Եր., հր. «Վան-Արեան», 2000: 375 էջ, 20,5x28,5 սմ.:

***Աքիմեան Աստղիկ**

-«Ապաներեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Արեգ», 2008: 584 էջ, 11x14 սմ.:

Բ

***Բաքայեան Արամ**

-«Գրադարանային տերմինների բառարան, ռուս-հայերեն և հայ-ռուսերեն» Եր., հր. ԽՍ. լուսաւորութեան գործ կոմիտէ, 1950: 265 էջ, 14x20 սմ.:

***Բաբայեան Կառլեն**

-«Սարմնամարգական տերմինների տեղեկատու բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1985: 184 էջ, 13x21 սմ.:

***Բադիկեան Խաչիկ**

-«Ուսումնական դարձուածաբանական բառարան» Եր., հր. Հր. Աճառեան համալսարան, 2002: 734 էջ, 13x20 սմ.:

***Բաղդասարեան Գ.**

-«Իսպաներեն-հայերեն գրպանի բառարան» Եր., 2002: 431 էջ:

***Բաղտասարեան Գ., Սանուկեան Ա.**

-«Հայերեն-իսպաներեն գրպանի բառարան» Եր., 2006: 592 էջ:

***Բաղրամեան Ն.**

-«Ատրպէյճաներեն-հայերեն բառարան» Եր., 1987:

***Բաղրամեան Ռուբեն, Խալիլով Ի.**

-«Ատրպէյճաներեն-հայերեն բառարան» Եր., 1978:

***Բաղրամեան Ռուբեն**

-«Ատրպէյճաներեն-հայերեն բառարան» Եր., 1987: 767 էջ, 14x22 սմ.:

***Բարադեան Նելլի, Յարութիւնեան Ն.**

-«Առաւել զործածական բառակապակցութիւնների անգլերեն-ռուսերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Այր-Քէ», 1992: 168 էջ, 14x21 սմ.:

***Բարադեան Նելլի**

-«Հայերեն-անգլերեն բառարան» Եր., հր. «Սաքմիլան-Արմինա», 2002 և 2004: 590 էջ, 16x24 սմ.:

***Բարսեղեան Յովհաննէս**

-«Ուղղագրական-ուղղախօսական տերմինաբանական բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1973: 979 էջ, 19x26 սմ.:

- «Տերմինաբանական և ուղղագրական տեղեկատու» Եր., հր. «Լոյս», 1988: 416 էջ, 20x26 սմ.:
- *Քարսեղեան Յովհաննէս, Սելիք-Բախշեան Ստեփան, Յակոբեան Թադէոս
 - «Հայաստանի և յարակից շրջանների տեղանունների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀԻ, 5 հատոր, 1986-2001: 4700 էջ, 20x26 սմ.:
- *Քեղիբեան Պետրոս
 - «Պարծուածաբանական բացատրական բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1971: 126 էջ, 13x20,5 սմ.:
- *Քեղիբեան Պետրոս և այլք
 - «Ուս-հայերէն, հայերէն-ռուսերէն բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1987: 640 էջ, 14x22 սմ.:
- *Բլբուլեան Աշոտ
 - «Ուս-հայերէն բառարան» Եր., 2006: 400 էջ:
 - «Ուս-հայերէն, հայերէն-ռուսերէն բառարան» Եր., հր. «Հայպետհրատ», 2008: 608 էջ, 13x20 սմ.:

Գ

*Գալստեան Գ.

- «Պիցաբանական անունների և դարձուածքների համառոտ բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1966: 154 էջ, 14x21 սմ.:
- *Գալստեան Ե. (զլխաւոր խմբ.)
 - «Հայ-ռուսերէն բառարան» Եր., 1985: 726 էջ:
- *Գալստեան Ա., Ղարազիւլեան Թ., Պետրոսեան Հ.
 - «Լեզուաբանական բառարան» Եր., հր. ՀՀԳԱՍ, 1975: 320 էջ, 20,5x27 սմ.:
- *Գալստեան Ա.

-«Ուս-հայերէն դարձուածարանական բառարան» Եր., հր. ԵՊՀի, խմբ. Պ. Պօղոսեան, Ե. Սելքոնեան, 1975:

*Գասարճեան Սեդա

-«ճարտարապետական և շինարարական տերմինների և հայ-ռուսերէն բառարան» Եր., հր. «Լաքի Փրինք», 2007: 574 էջ, 13x20 սմ.:

*Գասպարեան Գ., Պառնասեան Ն., Պետրոսեան Լ., Սուքիասեան Ա., Զոյոյեան Ա., Ղարիպեան Ա. (զլխաւոր խմբ.)

-«Ժամանակակից հայոց լեզուի բացատրական բառարան» Եր., հր. ՀՍՍՀ ԳԱ, հ. Ա. 1969: 603 էջ: Հ. Բ. 1972: 719 էջ: Հ. Գ. 1974: 575 էջ: Հ. Ղ. 1980: 828 էջ: 20.5x27 սմ.:

*Գասպարեան Սամուէլ

-«Հայերէն-ֆրանսերէն բառարան» Եր., հր. «Արեգ», 2007: 216 էջ, 10x14 սմ.:

-«Ֆրանսերէն-հայերէն բառարան» Եր., հր. «Արեգ», 2007: 256 էջ, 10x14 սմ.:

-«Ֆրանսերէն-հայերէն, հայերէն-ֆրանսերէն բառարան» Եր., հր. «Արեգ», 2007: 687 էջ, 12x17 սմ.:

*Գեորգեան Երջանիկ

-«Ժամանակակից հայոց լեզուի համանունների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀի, 1978: 375 էջ, 25 սմ.:

-«Հայոց շարժումային լեզուի բացատրական բառարան» Եր., խմբ. Արշակ Սատոյեան, հր. ԵՊՀի, 2003: 688 էջ, 25 սմ.:

*Գեորգեան Երջանիկ (համահեղինակ)

-«Հայերէն-էսպերանտօ-ռուսերէն, էսպերանտօ-հայերէն-ռուսերէն բառարան» Եր., 2004:

*Գեորգեան Հ.

-«Ժամանակակից հայոց լեզուի համանունների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀի, 1978:

*Գոլինգ, քրգ. և Գրիգորեան Խ.

-«Անգլերեն-հայերեն համակարգչային եզրերի բառարան»
Եր., 2004: 204 էջ:

***Գուլին Փիթր**

-«Հրատարակչական և տպագրական եզրերի բառարան»
Եր., 2003: 86 էջ:

-«Իրաւաբանական բացատրական բառարան. անգլերեն-
հայերեն-անգլերեն» Եր., հր. «Կիթանկ», 2005: 334 էջ, 14x20,5 սմ.:

***Գորգաձէ Ռամազ**

-«Վրացերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. Գալուստ Կիլ-
պենկեան հիմնարկութեան, տպ. ԵՊՀի, 2005: 716 էջ, 16x23,5 սմ.:

***Գրիգորեան Էտուարտ**

-«Լեզուաբանական տերմինների ռուս-հայերեն համառոտ
բառարան» Եր., 2005: 204 էջ:

***Գրիգորեան Խաչիկ**

-«Անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Անկիւնաքար»,
1999: 251 էջ, 9,5x13,5 սմ.:

-«Անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Անկիւնաքար»,
2004: 280 էջ, 9,5x13,5 սմ.:

-«Անգլերեն-հայերեն. Հայերեն-անգլերեն համառոտ բառա-
րան» Եր., հր. «Անկիւնաքար», 2004: 477 էջ:

-«Անգլերեն-Հայերեն համառոտ բառարան» Եր., հր. «Ան-
կիւնաքար», 2004: 276 էջ:

-«Անգլերեն-հայերեն համակարգչային բառարան» Եր., հր.
«Անկիւնաքար», 2004: 388 էջ, 14,5x20 սմ.:

-«Անգլերեն-հայերեն. Հայերեն-անգլերեն համառոտ բառա-
րան» Եր., հր. «Անկիւնաքար», 2001 և 2005: 510 էջ, 10x14 սմ.:

Նոյնը հր. Եր., 2009: 550 էջ, 10x14 սմ.:

***Գրիգորեան Խաչիկ և Զարուհի**

-«Անգլերեն-հայերեն արդի բառարան» Եր., հր. «Անկիւնա-
քար», 2010:

***Գրիգորեան Հ., Յարութիւնեան Ն.**

-«Աշխարհագրական անունների բառարան» Եր., 1987:

*Գրիգորեան Վ. (աշխատանքի ղեկավար), Կարապետեան Ա.,
Յարութիւնեան Ռ.

-«Հայոց լեզուի հանգաբառարան» Եր., հր. ՀՍՍՀ ՊՍԱ, 1976:
654 էջ: 14x21 սմ.:

-«Ուս-հայերէն ֆիզիոլոկիական բառարան» Եր., հր. ՀՍՍՀ
ՊՍԱ, 1979: 339 էջ, 14x21 սմ.:

*Գրիգորեան Յօղիկ

-«Անգլերէն-հայերէն հոմանիշների բառարան» Եր., հր. «Պու-
կինիստ», 2001: 246 էջ:

*Գրիգորեան Ֆարիդ

-«Ուղղագրական տերմինների դպրոցական հայերէն-ու-
սերէն թարգմանական-բացատրական բառարան» Եր., հր. «Սաք-
միլան Արմենիա», 2006: 143 էջ, 24 սմ.:

*Գուդակչեան Կատարինէ

-«Թուրքերէն-հայերէն բառարան» Եր., հր. «Անդարես», 2002:
376 էջ: 2003: 368 էջ: Եւրո 2008-ին: 18x28 սմ.:

*Գուշակճեան Սարտիրոս, Խնդրունի Տիգրան վեր.

-«Հայերէն-անգլերէն արդի բառարան» Եր., 1992: 416 էջ:

Դ

*Դզնունի Ղանիէլ

-«Հայ կերպարուեստագետների համառօտ բառարան» Եր.,
հր. «Լոյս», յետ մահու, 1977: 520 էջ, 13,5x20,5 սմ.:

Զ

*Զաքարեան Սարի

-«Ազուլիսի քարքառի բառարան» Եր., հր. «Իրաւունք»,
2008: 348 էջ, 13x20 սմ.:

Է

***Էլոյեան Սեդա**

-«Արդի հայերենի նորաբանութիւնների բառարան» Եր., տպ. «Նայիրի», 2002: 491 էջ, 14,5x21 սմ.:

Թ

***Թերզեան Մարգարիտ**

-«Հայերեն-Պուլկարերեն, Պուլկարերեն-հայերեն բառարան» Եր., Ս. Լ. Բ. գիրք, հր. «Անդարես», 2006: 790 էջ, 17x24 սմ.:

***Թննքեճեան Սկրտիչ**

-«Հայերեն-անգլերեն պոլիտեխնիկական բառարան» Եր., հր. «Զանգակ-97», 2003: 119 էջ, 14,5x20 սմ.:

-«Հայերեն-անգլերեն ռազմաքաղաքական բառարան» Եր., հր. «Զանգակ-97», 2003: 122 էջ, 10x14,5 սմ.:

-«Հայերեն-անգլերեն, անգլերեն-հայերեն դարձուածաբանական բառարան» Եր., հր. «Զանգակ-97», 2005: 191 էջ, 12x17 սմ.:

-«Հայերեն-անգլերեն բժշկագիտական բառարան» Եր., հր. «Զանգակ-97», 2007: 272 էջ, 14,5x20 սմ.:

***Թութխալեան Լիլիթ**

-«Քաղաքական բառարան» Եր., 2006: 272 էջ:

Ի

***Իշխանեան Սերգէյ**

-«Յունական դիցաբանութեան տեղեկատու-բառարան» Եր., հր. «Վան-Արեան», 2006: 392 էջ:

***Իսպիրեան Ս.**

-«Մարզանունների բացատրական բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1984: 182 էջ, 13x20,5 սմ.:

Խ

***Խաչատրեան Լալիկ**

-«Գրաբարի բացատրական բառարան» Եր., տպ. «Ձանգակ-97», 2003: 382 էջ, 13x20 սմ.:

***Խլղաթեան Ֆրիդրիխ**

-«Ոճաբանական տերմինների բառարան-տեղեկատու» Եր., հր. «Լոյս», 1976: 112 էջ, 11x17 սմ.:

-«Ոճաբանական բառարան հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն-ֆրանսերեն-գերմաներեն-իսպաներեն» Եր., 2-րդ լրամշակուած և բարեփոխուած հր., հր. «Ձանգակ-97», 2000: 188 էջ, 13x20 սմ.:

***Խուտաբաշեան Ալեքսանդր**

-«Հայ-ռուսերեն բառարան» Եր., հ. Ա., 1986: 618 էջ: Գ.Բ., 1987: 554 էջ, 15x22 սմ.:

Կ

***Կարապետեան Լիւդվիք**

-«Լրագրական համառօտ բառարան» Եր., տպ. «Ձանգակ», 2003: 140 էջ, 11,5x16,5 սմ.:

***Կարապետեան Նանէ**

-«Հայերեն-յունարեն զրուցարան» Եր., հր. «Արեգ», 2006: 207 էջ, 10x14 սմ.:

***Կարապետեան Ս.**

-«Ուս-հայերեն-անգլերեն ճարտարապետական-շինարարական տերմինների բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1991: 112 էջ:

***Կիրակոսեան Գրիգոր. Ղուշչեան Համագ. Տիգրանեան Իշխան**

-«Տնտեսագիտական բացատրական բառարան» Եր., հր. «Տնտեսագետ», 1999: 460 էջ, 15x22 սմ.:

***Կիւզելեան Վիքթորիա**

-«Պէլլանի բարբառի բառարան» Եր., 2007: 192 էջ, 16x20 սմ.:

Չ

• Դախվերդեան Լեւոն

-«Թատերագիտական բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1986: 208 էջ, 13,5x17 սմ.:

• Դամբարձունեան Ս. Ե ալլը

-«Նոր զիրք հայկազեան լեզուի» Եր., երեք հատոր, հր. ԵՊՀ, 1979:

• Դայրապետեան Աշոտ

-«Լատիներեն-հայերեն բացատրական բառարան» Եր., 2005: 373 էջ, 14,5x21 սմ.:

• Դայրապետեան Աշոտ, Դամբարձունեան Ն., Լազարեան Սրփիկ

-«Անգլերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Սաքմիլան-Արմին-իա», 2007: 736 էջ, 15,5x23 սմ.:

• Դայրապետեան Ֆելիքս

-«Ֆենոլոգիայի հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն բացատրական բառարան» Եր., հր. ԵՊՀ, 2007: 126 էջ, 14x20 սմ.:

Պ

• Պազարեան Բաբգեն

-«Ժամանակակից հայոց լեզուի յաճախականութեան բառարան» Եր., հր. ՀՀ ԳԱՍԻ, 1982: 757 էջ, 14x20 սմ.:

• Պազարեան Ուուրեն

-«Բուսանունների հայերեն-լատիներեն-ռուսերեն-անգլերեն-ֆրանսերեն-գերմաներեն բառարան» Եր., հր. ԵՊՀ, 1981: 180 էջ: Բ. հր., հր. «Արեգ», 2002: 190 էջ, 14x20 սմ.:

-«Գրաբարի բառարան» Եր., հ. 1-2, 2000: Նոյնը 2004: 1330 էջ, 14x20 սմ.:

-«Թուրքերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. ԵՊՀԻ, 2003: 573 էջ, 10x14 սմ.:

-«Գրաբարի հոմանիշների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀԻ, 2006: 704 էջ, 15x21 սմ.:

*Ղազարեան Ռուբեն, Աւետիսեան Հ.

-«Սիջին հայերենի բառարան» Եր., հ. Ա., 1987: 419 էջ, 15x21 սմ.: Հ. Բ., 1992: 470 էջ, 15x21 սմ.:

*Ղարիպեան Արարատ

-«Ուս-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1968: 1421 էջ, 20x26 էջ: Նոյնը Եր., 1977: 1435 էջ: 21x27 սմ.:

-«Ուս-հայերեն բառարան» Եր., մէկ հատորով, Հր. «Հայաստան», 1983:

*Ղարիպեան Արարատ, Շէկեան Գ.

-«Ղարոցական ուղղագրական բառարան» Եր., 3-րդ հր., հր. «Լոյս», 1981: 271 էջ, 13x20,5 սմ.:

*Ղարիպեան Զ.

-«Ուսերեն-հայերեն, հայերեն-ուսերեն բառարան» Եր., 1987:

Ս

*Մալխասեանց Ստեփան

-«Հայերեն բացատրական բառարան» Եր., հր. «Հայպետհրատ», հ. 1, 1944: 608 էջ: Հ. 2, 1944: 512 էջ: Հ. 3, 1944: 614 էջ: Հ. 4, 1945: 646 էջ, 21,5x28 սմ.: Նոյնը Պէյրուք, հր. «Սեւան», հ. 1-2, 1955, հ. 3-4 1956: Կրկին Պէյրուք, հր. «Սեւան», 4 հ., 1983. Նոյնը Թեհրան, հր. «Նայիրի», 4 հ., 1983:

*Մարգարեան Ալեքսանդր

-«Հայերեն դժուար հասկանալի բառերի բացատրական բառարան» Եր., 1988:

*Սատինեան Ա.

-«Պոլիգրաֆական տեղեկատու բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1973: 334 էջ, 12x17 սմ.:

ՎՍԱԶԵՐԻՆ ԻԵԱՆ

-«Անգլերեն-հայերեն, հայերեն-անգլերեն քաղաքական բառարան» Եր., հր. «Կիթանկ», 2003: 592 էջ, 15x21 սմ.:

ՎՍԱԶՍՈՒՆԵԱՆ ԼՈՍԻԿ, ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ ՍԱՐԻԱՄ, ԳԱՍՎԱՐԵԱՆ ՍԱՄՈՒԷԼ

-«Ռուսերեն-հայերեն, հայերեն-ռուսերեն բառարան» Եր., 2007: 672 էջ, 10x14 սմ.:

ՎՍԵԼԻԽ-ԲԱԽՆԵԱՆ ՍՈՒՎԻԱՆ

-«Հայոց պաշտամունքային վայրեր» Եր., հր. ԵՊՀԻ, 2009: 428 էջ, 20x29,5 սմ.:

ՎՍԵԼԻԽԵԱՆ ԳՈՐԴԵՆ

-«Կրկնաւոր և հարադրաւոր բարդութիւնների և զուգորդութիւնների պարսկերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. Իրանագիտական Կովկասեան կեդրոն, 2008: 148 էջ, 14x20 սմ.:

ՎՍԵԼՔՈՒՄԵԱՆ Ե., ՊՕԴՈՍԵԱՆ Պ.

-«Ռուսերեն-հայերեն դարձուածաբանական բառարան» Եր., 1975: 616 էջ:

ՎՍԵՂԻԽԱՆԵԱՆ ՓԱՌԱՆԾԵՆ

-«Նոր բառերի բացատրական բառարան» Եր., հր. «Փիւնիկ», 1996: 208 էջ, 12x17 սմ.:

-«Աստուածաշնչի եւ հայոց Ա. Անուանց բառարան» Եր., 2001: 532 էջ:

-«Հայերեն ուղղագրական նոր բառարան» Եր., հր. «Փիւնիկ», 2005: 428 էջ, 19x24 սմ.:

ՎՍԻՐԳՈՅԵԱՆ ԼԱՎՐԵՆՏԻ

-«Գրպանի ուղղագրական բառարան» Եր., տպ. «Տիգրան Սեօ», 2002: 190 էջ, 8,5x12 սմ.:

ՎՍՈՂԵՂԵԱՆ ԵՂԻԱ

-«Թուրքերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. ՀՍՍՀ ԳԱՍ, 1968: 177 էջ, 14x20 սմ.:

3

*Յակոբեան Յասմիկ, Տէր-Անտոնեանց Ե.

-«Ռուսերեն-հայերեն դպրոցական դարձուածաբանական բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1985: 343 էջ, 14x20 սմ.:

*Յակոբեան Ս.

-«Ռուս-հայերեն սպորտային համառօտ բառարան» Եր., 1966:

*Յարութիւնեան Սարտիրոս

-«Բացատրական բառագիրք» Ալեքսանդրապոլ, տպ. «Յ. Սանոյեանց», 1912:

*Յովակիմեան Բախտիար

-«Հայոց ծածկանունների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀի, 2005: 788 էջ, 21x29 սմ.:

*Յովհաննիսեան Լեւոն, Աբեղեան Սանուկ

-«Լատիներեն-ռուսերեն-հայերեն բժշկական բառարան» Եր., 1951:

Լ

*Նալչաջեան Ա.

-«Հոգեբանական բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1984: 238 էջ, 13x20,5 սմ.:

*Նալպանտեան Գեորգ, Աբրահամեան Ռուբեն

-«Պահլավերեն-պարսկերեն-հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն բառարան» Եր., հր. ԵՊՀի, 1965:

*Նալպանտեան Գեորգ

-«Պարսկերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1987: 667 էջ, 17x24,5 սմ.:

-«Պահլավերեն-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Փիւնիկ», 1994: 216 էջ, 15x21 սմ.:

*Ներսիսեան Սվեթլանա

-«Ֆրանսերեն-հայերեն արտայատուրքիւնների և դարձուածքների բառարան» Եր., հր. «Վան Արեան», 2007: 356 էջ, 13x19 սմ.:

Ը

•Շալունց Ռ.

-«Արդի հայերենի համանունների դպրոցական բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1980: 86 էջ, 12x17 սմ.:

Պ

•Պաղտասարեան Կ.

-«Անգլերեն-հայերեն-ռուսերեն բառարան» Եր., 2008: 232 էջ:

•Պապոյեան Արտաշէս

-«Պարոյր Սեւակի չափածոյի բառարան» Եր., հ. Ա., հր. ԵՊՀ, 1981: 391 էջ, 22 սմ.: Գ. Բ., 1982: 446 էջ, 22 սմ.:

-«Պարոյր Սեւակի աշխատութիւնների և թարգմանութիւնների բառարան» Եր., հր. ԵՊՀ, 1986: 563 էջ, 22 սմ.:

•Պարթայեան Ն., Երզնջեան Ա.

-«Հայերեն-անգլերեն բառարան» Եր., հր. «Սաքմիլան-Արմինիա», 2006: 592 էջ, 16x24 սմ.:

•Պետիրեան Պետրոս

-«Գործնական բառարան հայերեն-անգլերեն, անգլերեն-հայերեն» Եր., 2010: 366 էջ:

•Պետիրեան Փ.

-«Հայերեն շրջասութիւններ. բառարան» Եր., 2006: 316 էջ:

-«Հայերեն բեւաւոր խօսքեր. բառարան» Եր., 2007: 429 էջ:

•Պետրոսեան Հրանդ

-«Հայերենագիտական բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1987: 688 էջ, 16x22 սմ.:

•Պլպուլեան Աշոտ

-«Ռուս-հայերեն բառարան» Եր., հր. «Յոյս և սեր», 2006: 399

էջ:

Ջ

Ջահուկեան Գեորգ

-«Հայերեն ստուգաբանական բառարան» Եր., հր. «Ասողիկ», 2010: 819 էջ, 16,5x24 սմ.:

Ջրբաշեան Էդուարտ, Սախչանեան Հենրիկ

-«Գրականագիտական բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1980: 350 էջ, 14x20 սմ.:

Ս

Սահակեան Վիլեն

-«Դպրոցական բացատրական բառարան» Եր., հր. «ՎՍՎ-Փրինք», 1991: 79 էջ: Նոյնը, Եր., 2002. 221 էջ:

-«Ուղղագրական բացատրական բառարան» Եր., հր. «ՎՍՎ-Փրինք», 2002: 101 էջ:

-«Հոմանիշների հականիշների դարձուածքների ուղղագրական բացատրական բառարան» Եր., հր. «ՎՍՎ-Փրինք», 2007: 392 էջ:

Սահակեան Վիլեն, Սահակեան Վահան

-«Ազգանունների համառոտ բառարան» Եր., հր. «ՎՍՎ-Փրինք», 2003: 123 էջ, 16 սմ.:

-«Ուղղագրական բացատրական բառագրքով տարրական և միջին դասարանների աշակերտների համար» Եր., հր. «ՎՍՎ-Փրինք», 2005: 118 էջ, 20 սմ.:

Սանթրոյեան Սելս

-«Գրականագիտական բառարան» Եր., 2006: 208 էջ: Նոյնը, Եր., հր. «Վան Արեան», 2009: 272 էջ, 17x24 սմ.:

Սարգսեան Արտեմ

-«Արեւմտահայերենի բառարան» Եր., հր. «Լոյս», 1990: Բ. հր., հր. «Արեւիկ», 1991: 320 էջ, 20 սմ.:

***Սարգսեան Արտեմ (գլխաւոր խմբ.)**

-«Հայոց լեզուի բարբառային բառարան» եր., հր. «Գիտութիւն», հ. 1-4, 2001-2007:

***Սարգսեան Վահան**

-«Պարսկերէն-հայերէն բառարան» եր., հր. «Ասողիկ», 2001: 333 էջ, 20 սմ.:

-«Իսպաներէն-հայերէն բառարան» եր., հր. «Ասողիկ», 2004: 981 էջ, 19x25 սմ.:

***Սարուխանեան Բազրատ, Փիլիպոսեան Ռաֆիկ**

-«Ղարոցականի ուղղագրական-ուղղախօսական քեմատիկ առձեռն բառարան» եր., հր. «Լոյս», 1980: 221 էջ, 12,5x16,5 սմ.:

***Սաքապետոյեան Ռուբէն**

-«Արեւմտահայերէն արեւելահայերէն ուղղախօսական բացատրական բառարան» եր., 2000: 337 էջ, 14,5x20,5 սմ.:

***Սեկոյեան Արա, Սելջումեան Ռաֆայէլ**

-«Հայերէն-ռուսերէն ուսումնական բառարան» եր., հր. «Լոյս», 1978: 359 էջ, 14,5x22 սմ.: Նոյնը, եր., հր. Բ., 1986: 423 էջ, 14,5x22 սմ.:

***Սէֆերեան Սոնա, Լազարեան Արփիկ**

-«Անգլերէն-հայերէն դարձուածաբանական բառարան» եր., հր. ԵՊՀ, 1986: 246 էջ, 13x20 սմ.:

-«Անգլերէն-հայերէն դարձուածաբանական բառարան» եր., հր. «Անկիւնաքար», 2005: 334 էջ:

***Սէֆերեան Սոնա, Խաչատրեան Լիւտմիլա, Գալայճեան Տաթևիկ, Գրիգորեան Գայիանէ**

-«Անգլերէն-Հայերէն, Հայերէն-Անգլերէն բառարան» եր., հր. «Արեգ», 2009: 748 էջ, 12,5x17 սմ.:

-«Անգլերէն-հայերէն զրպանի բառարան» եր., հր. «Արեգ», 2009: 384 էջ:

***Սիաբադով Ա., Չաչեան Ա.**

-«Հայ-քրտերէն բառարան» եր., հր. ԵՊՀ, 1957:

***Սիմոնեան Ստեփան, Սկրտչեան Աւետ**

-«Շուկայական էկոնոմիայի համառոտ բառարան» Եր., 1992: 167 էջ, 15x21 սմ.:

***Սուքիասեան Աշոտ**

-«Հայոց լեզուի հոմանիշների բառարան» Եր., հր. ՀՀԳԱՍԻ, 1967: 684 էջ, 21,5x29 սմ.:

-«Հայոց լեզուի հոմանիշների դպրոցական-ուսումնական բառարան» Եր., 1999: 277 էջ, 16,5x24 սմ.: Նոյնը, Եր., հր. «Լոյս», 2005:

-«Հայոց լեզուի հոմանիշների բացատրական բառարան» Եր., 2003: Եր., Բ. հր., 2009: 1237 էջ, 22x30 սմ.:

***Սուքիասեան Աշոտ, Գալստեան Սերգէյ**

-«Հայոց լեզուի դարձուածաբանական բառարան» Եր., հր. ԵՊՀԻ, 1975: 614 էջ, 21x26.5 սմ.:

***Սուքիասեան Աշոտ, Սուքիասեան Քնարիկ**

-«Սրբի հայերենի ուղղագրական-ձեւակագմական բառարան» Եր., հր. «Սաքմիլան-Արմինիա», 2002: 407 էջ, 17x24,5 սմ.:

***Ստեփանեան Գառնիկ**

-«Կենսագրական բառարան. Հայ մշակույթի գործիչներ» Եր., հր. «Հայաստան», հ. 1, 1973: 384 էջ, 16,5x22 սմ.: Հ. 2, 1981: 325 էջ: Հ. 3, 1990:

***Սրապեան Հովհաննիս (Խմբ.)**

-«Իտալերեն-հայերեն համառոտ բառարան» Եր., 1982: 75 էջ, 14x20 սմ.: Բ. հր., 2004: 304 էջ:

S

***Տեր-Յովակիմեան Ս.**

-«Համառոտ ռուս-հայերեն բառարան առեւտրահաշուապահական տերմինների» Եր., հր. «Տրեստի 2-րդ տպ.», 1927: 88 էջ, 13x17 սմ.:

***Տեր-Սիմասեան Երուանդ (համահեղինակ)**

-«Ուս-Հայերէն նոր բառարան» Եր., հր. «Հայպետհրատ», հ. 1, 1933: Գ. 2, 1935:

*Տէր-Սինասեան Երուանդ

-«Օտարազգի դարձուածքների գրականի բառգրքոյկ» Եր., հր. «Հայպետհրատ», 1935: 105 էջ, 16 սմ.:

-«Ուս-հայերէն բառարան» Եր., հր. «Հայպետհրատ», 1947: 379 էջ, 22 սմ.:

*Տէր-Սիմոնեան Սիմոն

-«Սշտարակի ժողովրդական տեղանունների բառարան» Եր., 2008: 400 էջ:

*Տիգրանեան Լեւոն

-«Սարմնամարգական կամ անատոմիական բառարան. լատիներէնից-հայերէն» Եր., 1879:

-«Բառարան բժշկական բոյսերի: Լատիներէնից-հայերէն և ռուսերէն» Եր., 1883:

*Տօնոյեան Արշակ, Տօնոյեան Վահան

-«Սաթեմատիկական տերմինների բառարան. անգլերէն, ռուսերէն, հայերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն» Եր., հր. ՀՀ ԳԱԱ, 1965: 239 էջ, 17,5x26,5 սմ.:

Փ

*Փոթեան Վ.

-«Ուս-Հայերէն աշխատանքային բառարան» Եր., 1931 և 1934:

Ք

*Քաջբերունի Պետրոս

-«Ժամանակակից հայերէնի օտար բառերի բացատրական բառարան» Եր., հր. Իրանագիտական Կովկասեան կեդրոնի. 1998: 396 էջ, 20,5x29 սմ.:

***Քասարճեան Սեդա**

-«Ճարտարապետական և շինարարական տերմինների ուս-
սերեն-հայերեն և Հայերեն-ուսերեն բացատրական բառարան»
Եր., 2007: 576 էջ:

***Քեսայեան Հեղինե**

-«Հայերեն-անգլերեն բառարան» Եր., 2004: 287 էջ:

***Քոչոյեան Արտաշէս**

-«Սայեաք-Նովայի հայերեն խաղերի բառարան» Եր., հր.
ՀՍՄՀ ԳԱԱ, 1963: 199 էջ, 14x20 սմ.:

***Քրմոյեան Սոնա, Տէր-Սարկոսեան Արթուր**

-«Անգլերեն-հայերեն դպրոցական բառարան» Եր., հր. «Լոյս»,
1989: 159 էջ, 22 սմ.:

Օ

***Օրմանեան Սաղաքիա Արք.**

-«Ծիսական բառարան» Եր., հր. «Հայաստան», 1992: 182 էջ,
20 սմ.:

ՍՓԻՌՔԻ ՍԷՋ

(թարգմանութիւններ եւ խմբ. կազմերու հր.)

*«Համառօտ բառարան ի Հայէ յԱնգղիական և յԱնգղիականէ ի
Հայ» Վենետիկ, երկու հ., 1835:

*«Նոր բառարան իտալերեն-ֆրանսերեն-հայերեն-թուրքերեն»
Վիեննա, հր. Վիեննական Մխիթարեաններու, 1846: 1126 էջ:

*«Առձեռն բառարան հայկազեան լեզուի» Վենետիկ, 2-րդ տպ.,
1865: 849 էջ:

*«Բառգիրք աշխարհաբարէ ի զրաբար, յաւելուածովք ոճոյ և
դարձուածովք նախնեաց ի պէտս դպրոցաց» Վենետիկ, 1869:

*«Բառարան ընտանեկան» Կ.Պ., 1869.

«Ընտանեկան բառարան տղայոց վարժութեան» Կ.Պ., մասն 1, 1870: 48 էջ:

«Բառարան Ա. զրոց: Հանդերձ պատկերօք, աշխարհացուցօք և տախտակօք» Կ.Պ., 1879: 634 էջ: 2-րդ հր., 1881: 12x19,5 սմ.: 3-րդ հր. Երեւան, հր. «Ապոլոն», 1992: 639 էջ, 12x19,5 սմ.:

«Առձեռն բառարան թուրքերէնէ ի հայերէն» Կ.Պ., հր. Յ. Յակոբեանի, 1889: 176 էջ:

«Ուս-հայերէն իրաւաբանական առձեռն բառարան» Թիֆլիս, հր. «Հայփատ», 1919: 100 էջ, 8x14 սմ.:

«Անգլերէն-հայերէն և հայերէն-անգլերէն հակիրճ բառարան» Լ. Ա., 1944: 176 էջ:

«Բառարան հայերէնի մէջ գործածուող օտարազգի բառերու և ռճերու» Պ. տպ. «Հայրենիք», 1912: 230 էջ:

«Անգլերէն-հայերէն բառարան» Լ.Ա., թրգ., 1999: 470 էջ:

ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

Ա

՝Աբիկեան Սիիրան

-«Բառարան տաճկերէն հայերէն» Կ.Պ., տպ. «Նշան Պերպլեան», 1885: 118 էջ:

-«Երեք լեզուեան ընդարձակ բառարան. տաճկերէն, հայերէն, գաղղիերէն» Կ.Պ., տպ. «Նշան Պերպլեան», 1888: 1142 էջ, 8x12 սմ.:

-«Համառօտ բառարան հայերէնէ տաճկերէն» Կ. Պ., տպ. «Նշան Պերպլեան», 1891: 160 էջ, 8x12 սմ.:

-«Ընդարձակ բառարան հայերէնէ տաճկերէն» Կ. Պ., 1891: 278 էջ:

-«Ընդարձակ բառարան հայերէնէ տաճկերէն» Կ. Պ., տպ. «Նշան Պերպլեան», 1892: 571 էջ, 7,5x12 սմ.:

-«Գործնական բառարան տաճկերէն հայերէն» Կ.Պ., տպ. «Սերվիչէն», 1893: 2-րդ հր., տպ. «Սերվիչէն», 1898: 352 էջ, 8x13 սմ.:

՝Արովեան Կարպիս (Շառլ)

-«Փորթուկայերեն-հայերեն փոքր բառարան» Սան Փաուլօ, 1996: 383 էջ, 13x21 սմ.:

՝Ազարեան Արիստակես, Ազարեան Ստեփանոս

-«Նոր բառգիրք յունարեն, իտալերեն, հայերեն, տաճկերեն» Վիեննա, 1848: 921 էջ, 11,2x20,2 սմ.:

՝Աթանասեան Խ.

-«Հանգարան և թանգարան հայ լեզուի» Պէյրուք, 1961:

՝Ալիշան Ղեւոնդ

-«Հայ բուսակ» Վենետիկ, 1895: 697 էջ, 11,8x18,6 սմ.:

՝Աճառեան Հրաչեայ

-«Հայերեն զաւառական բառարան» Սոսկուա, Իր. «Լազարեան ճեմարան», 1913: 1143 էջ, 11x18 սմ.:

-«Հայոց անձնանունների բառարան» Հալէպ, 5 հատոր, Իր. «Կիլիկիա», 2006:

՝Ամատունի Սահակ

-«Հայոց բառ ու բան» Վաղարշապատ, տպ. «Ս. Էջմիածին», 1912: 708 էջ, 13x19 սմ.:

՝Այվատեան Փառնակ

-«Բանայի անգլերեն լեզուի բառարան» Ն.Ե., տպ. «Արարատեան», 1905:

՝Աուտէ Նիքոլաս, Մադտաշեան Փիթր

-«Արեւելահայերեն-անգլերեն, անգլերեն-արեւելահայերեն» Ն. Ե., 2007: 232 էջ:

՝Աուտէ Նիքոլաս, Ղաւիթեան Վազգէն-Խաչիկ

-«Արեւմտահայերեն-անգլերեն, անգլերեն-արեւմտահայերեն դարձուածաբանական բառարան» Ն.Ե., 2010: 184 էջ:

՝Առաքելեան Համբարձում

-«Հանրամատչելի հանրագիտակ բառարան» Թիֆլիս, 1904: 1140 էջ:

-«Հանրագիտական բառարան» Թիֆլիս, տպ. «Էպոխա», հ. Ա., 1915: 2280 էջ, 11x16 սմ.:

՝Աստուածատուրեան Թադեոս Վրդ.

-«Համաբարբառ հին ու նոր կտակարանաց» Երուսաղեմ, տպ. «Ա. Յակոբեանց», 1895:

՝Ավդալեանց Յովհաննէս

-«Բառարան անգղիերէն և հայերէն» Կալկաթա, տպ. «Մարդասիրական ճեմարան», 1825: 290 էջ:

՝Արամեան ճանիկ

-«Համառօտ բառգրքոյկ հայերէն-տաճկերէն-գաղղիերէն» Փարիզ, տպ. «ճանիկ Արամեան», 1860: 309 էջ:

-«Համառօտագոյն բառարան արդեան լեզուի: Հայերէն ի տաճկերէն ի ֆրանսերէն» Փարիզ, տպ. «ճ. Արամեան», 1860: 178 էջ, 4x8 սմ.:

՝Արցախեցի Յովսէփ

-«Համառօտ բառգիրք ի գրաբարէ յաշխարհաբար» Շուշի, 1830: 398 էջ:

՝Արօ Պօղոս

-«Հայերէն-շուտերէն բառարան» Աթոքիոլմ, 2007:

-«Շուտերէն-հայերէն բառարան» Աթոքիոլմ, 2009:

՝Աւգերեան Սկրտիչ

-«Առձեռն բառարան հայկազեան լեզուի» Վենետիկ, հ. Ա., 1846: 800 էջ, 7,5x21,4 սմ.: Հ. Բ., 1865: Վերահրատարակում, Մնթիլիաս, հր. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Հայոց, 1988: 849 էջ, 14,2x21,5 սմ.:

՝Աւգերեան Յարութիւն,

-«Բառարան համառօտ ի հայէ ի գաղղիական» Վենետիկ, 1817: 708 էջ, 10,2x18,3 սմ.:

-«Բառարան Անգղիերէն և Հայերէն» Վենետիկ, 1821: 983 էջ, 12x19 սմ.: Պէնտեան Ասպետ, համահեղինակ:

-«Բառզիրք ի գաղղիականն ի հայ և ի տաճիկ բարբառս»
Վենետիկ, 1840: 751 էջ, 12x20,3 սմ.:

*Աւետիքեան Գաբրիէլ, Սիրմէլեան Խաչատուր, Աւգերեան
Սկրտիչ

-«Նոր բառզիրք հայկազեան լեզուի» Վենետիկ, հ. 1-2, 1836-
37: 2207 էջ, 17x25 սմ.: 2-րդ հր., Եր., հր. ԵՊՀի, հ. 1, 1979: 1140
էջ: Հ. 2, 1981: 1067 էջ: 3-րդ հր., Ժընև, հր. Ս. Ղազար, 1990: 1066
էջ, 20,5x29 սմ.:

Բ

*Բաղդիշեան Գեորգ

-«Բացատրական բառարան (քերականական, ոճական) ման-
րամասն բացատրութիւններով» Երուսաղէմ, 2001: 151 էջ:

*Բասմաջեան Կ., Լուսինեան Գուիտոն

-«Առձեռն բառարան հայերէն աշխարհիկ լեզուէ ֆրանսերէն»
Կ.Պ., հր. Պ. Պալենց և Օ. Արզուման, 1915: 838 էջ, 9x14 սմ.:

*Բիւզանդացի Նորայր

-«Բառազիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն» Կ.Պ., 1882 և
1894:

Գ

*Գաբամաճեան Սիմոն

-«Բառզիրք հայերէն լեզուի» Կ.Պ., 1892: 671 էջ, 10x14:

-«Նոր բառզիրք հայերէն լեզուի» Կ.Պ., հր. «Ռ. Սազայեան»,
1910: 1406 էջ, 9x14 սմ.:

-«Բառզիրք հայերէն լեզուի. (պատկերազարդ)» Պէլյուք. մա-
տենաշար «Ազդակ», 1953: 1406 էջ, 9x14 սմ.:

* Գաբիկեան Կարապետ

-«Բառզիրք Սեբաստահայ գաւառալեզուի» Երուսաղէմ, տպ.
«Ս. Յակոբեանց», 1952:

-«Հայ բուսաշխարհ» Երուսաղեմ, 1968:

*Գալլաճեան Պօղոս

-«Գործնական ընդարձակ բառարան քուրքերէն ի հայերէն, ի պէտս Ազգ. վարժարանաց» Կ.Պ., տպ. «Յարութիւն Ասատրեան», 1890: 383 էջ, 9x14 սմ.:

*Գալֆայեան Ամբրոսիոս (Նար-Պէյ)

-«Բառգիրք հայ-գաղղիերէն և գաղղիերէն-հայերէն» Փարիզ, 1861: 1034 էջ, 7x12 սմ.: Հր. Բ., 1872: Հր. Գ., 1881:

-«Յանգարան կամ բառգիրք յանգաց հայկազեան լեզուի» Թեոդոսիա, 1862: 312 էջ:

-«Առձեռն բառգիրք ի տաճիկ լեզուէ ի հայ» Թեոդոսիա, 1863: 245 էջ:

-«Նոր բառգիրք: Պատկերազարդ ֆրանսահայ» Փարիզ, տպ. «Սորիս և որդի», 1900: 1078 էջ, 13,5x22,5 սմ.: Բ. հր., 1903: 814 էջ: Գ. հր. 1909 և 1910: 1060 էջ:

*Գայաեան Յովհաննէս (Սխիթար Պոնտաջի)

-«Բառարան-գանձարան հայերէն լեզուի» Գահիրէ, տպ. «Գալֆա», 1938: 542 էջ: Հր. Բ. և Դ. Հալէպ, հր. «Կիլիկիա», 1993: 543 էջ, 10x14,5 սմ.: Հր. Գ., Պէյրութ, 1983: Հր. Ե., Պէյրութ, տպ. «Վահէ Սէքեան», 2006: 543 էջ, 10x16 սմ.:

*Գանթարեան Սամուէլ

-«Բառարան գաղղիերէն-հայերէն-տաճկերէն» Վենետիկ, 1886: 1572 էջ, 8x12 սմ.: Հր. Բ., 1912: 1242 էջ, 9x14,5 սմ.:

-«Բառարան իտալերէն հայերէն» Վենետիկ, 1908: 985 էջ, 9,5x14,5 սմ.:

*Գասպարեան Ս.

-«Առձեռն բառարան քուրքերէն ի հայերէն» Կ. Պ., տպ. «Յովսէփ Գալֆայեան», 1890:

*Գափամաճեան Տիգրան

-«Համառօտ բառարան գործնական բառից տաճկերէն հայերէն» Կ.Պ., 1864: 112 էջ:

• Գեորգեան Կոմիտաս

-«Երաժշտական բառարան» Փարիզ, 1989: 209 էջ:

• Գոնտաքճեան Դ. Սնանիա

-«Բառգիրք զրպանի: Գաղղիերեն-հայերեն» Վենետիկ, Ի. Ա., 1914: 414 էջ:

-«Զրպանի բառարան հայերեն-գաղղիերեն» Վենետիկ, 1914: 360 էջ, 3,5x5 սմ.:

• Գուշագճեան Մարտիրոս, Խնդրունի Տիգրան

-«Անգլերեն-հայերեն, հայերեն-անգլերեն արդի բառարան» Պէյրուք, 1976: 1370 էջ:

• Գուշագճեան Մարտիրոս

-«Անգլերեն-հայերեն ուսանողական բառարան» Զալեպ, վե-րամշակած Ալիս Գույումճեան, 2007: 605 էջ:

• Գույումճեան Մեսրոպ

-«Ընդարձակ բառարան հայերեն անգլերեն» Գահիրէ, տպ. «Սահակ», 1950: Նոյնը 1961:

-«Ընդարձակ բառարան անգլերեն-հայերեն» Գահիրէ, տպ. «Սահակ», 1961: Նոյնը, Պէյրուք, տպ. «Տօնիկեան և որդիք», 1981: 1411 էջ, 17,5x24,5 սմ.:

-«Ընդարձակ բառարան յատկաբանութեան և առածներու» Գահիրէ, տպ. «Սահակ», 1969:

-«Գործնական բառարան չափահասներու. հայերեն-անգլե-րեն» Գահիրէ, Իր. Դայ Ազգ. Դիմնադրամ, 1972: 544 էջ, 12x19 սմ.:

-«Գործնական բառարան չափահասներու. հայերեն-անգլե-րեն, անգլերեն-հայերեն» Գահիրէ, 1973: 746 էջ:

-«Ընդարձակ բառարան հայերեն անգլերեն» Պէյրուք: Նոյնը, Պէյրուք, 1981: 1412 էջ:

-«Բազմալեզու իրաւաբանական բառարան: Անգլերեն-ֆրան-սերեն-հայերեն-թուրքերեն լեզուներով» Գահիրէ, Իր. «Ոսկեւտառ», 1979: 386 էջ:

-«Գրպանի նոր բառարան հայերեն-անգլերեն» Լ.Ա., հր. «Յովհաննես և Գրաչ Հաննեսեան», Ա. հր., 1989, 320 էջ: Բ. հր., 1998, 320 էջ:

-«Գրպանի նոր բառարան անգլերեն-հայերեն» Պէյրուք, հր. «Շիրակ», 1983: 352 էջ:

-«Գրպանի նոր բառարան անգլերեն-հայերեն» Լ.Ա., հր. «Յովհաննես և Գրաչ Հաննեսեան», Ա. հր., 1992, 344 էջ: Բ. հր., 1998, 344 էջ:

-«Գրպանի նոր բառարան անգլերեն-հայերեն, հայերեն-անգլերեն» Լ.Ա., հր. «Յովհաննես և Գրաչ Հաննեսեան», Ա. հր. 1989, 672 էջ: Բ. հր., 1998: 672 էջ, 13.5x20.5 սմ.: Նոյնը Պէյրուք, հր. «Շիրակ», այժմեականացուցած է Լեւոն Թորոսեան, 2002: 715 էջ:

Դ

Դադալաշեան Յարութիւն

-«Ոոսերենից-հայերեն լիակատար բառարան» Թիֆլիս, հ. Ա., 1903: 400 էջ, 12.5x20 սմ.: Գ. Բ., 1906: 1224 էջ, 12.5x20 սմ.:

-«Լիակատար բառարան հայերենից ուսերեն» Թիֆլիս, տպ. «Եպոխա», 1911: 728 էջ, 11x19 սմ.:

Դանիէլեան Ալֆրէտ

-«Անգլերեն-հայերեն բժշկական հանրագիտակ բառարան» Լ.Ա., 2004: 622 էջ, 17x25.5 սմ.:

-«Անգլերեն-հայերեն բժշկական բացատրական առձեռն բառարան» Լ.Ա., 2006: 479 էջ, 11.5x18 սմ.:

Դարբինեան Պ.

-«Գրպանի բառարան հայերենէ արաբերեն» 1896:

Դսաիթեան Վազգեն-Խաչիկ, Աուտէ Նիքոլա

-«Հայերեն-անգլերեն, անգլերեն-հայերեն բառարան և բանա-հիսութիւն» Ն.Ե., 2006: 183 էջ:

Ե

Վեպոլուպեան Ատուր

-«Հայատառ քրքերեն-հայերեն բառարան» Ն.Ե., 1919: 284 էջ, 7x12,5 սմ.:

-«Անգլերեն-հայերեն և հայերեն-անգլերեն հակիրճ բառարան» Լ.Ա., հր. «Հայկական արխիւ», 1944: 176 էջ: Բ. հր., Պէյրուք, 1990:

Վեպոլուպեան Կարապետ

-«Հայերեն-ռուսերեն բառարան» Թիֆլիս, տպ. «Յ. Սարտի-րոսեանի», 1891: 464 էջ, 7x12,5 սմ.:

Վերմեան Սիմէոն

-«Բառգիրք գործնական գիտութեանց: Չաղղիերեն-հայերեն» Վենետիկ, 1898:

-«Պատկերազարդ բառգիրք գործնական գիտութեանց» Վենետիկ, 1900: 835 էջ, 11x18,5 սմ.:

Վերից վրդ.

-«Բառգիրք հայկազեան լեզուի» Վենետիկ, 1837:

Վերիցփոխեան Չաբրիէլ

-«Բառարան ի ռուսաց լեզուէ ի հայ» Թիֆլիս, տպ. «Ներսիսեան» դպրոց, 1854: 591 էջ, 14x21 սմ.:

Է

Վեղուարտ Երան

-«Գրպանի բառարան. անգլերեն-հայերեն, հայերեն-անգլերեն» Պ., հր. «Երան», 1900: Նոյնը, 1960: 374 էջ:

-«Նոր գրպանի բառարան կամ գրպանիդ ընկերը» Պ., հր. «Երան», 1920:

-«Գրպանի բառարան անգլերեն-հայերեն» Պ., հր. «Երան», 1928:

Վեմիմեան Սրապիոն Վրդ.

-«Երեքլեզուեան բառգիրք, զաղդիերեն-հայերեն-տաճկերեն»
Վիեննա, Բ. կա., 1871: 1222 էջ, 10x14 սմ.:

*Էփրիկեան Սուքիաս Վրդ.

-«Պատկերազարդ բնաշխարհիկ բառարան» Վենետիկ, Ի. Ա.,
1903-1905: 843 էջ, 14x21 սմ.:

Թ

*Թազպազեան ժորժ

-«Բառարան արաբերեն-հայերեն» Պէյրուք, տպ. «Ստլաս»,
1960: 843 էջ, 15x22 սմ.:

-«Բառարան հայերեն-արաբերեն» Պէյրուք, տպ. «Ստլաս»,
1964: 820 էջ, 15x22 սմ.:

*Թէքէեան Յարութիւն Ծ.Վ.

-«Հայերեն-սպաներեն բառարան» Պուլեոս Այրես, 19 ? : 735
էջ:

-«Առձեռն բառարան սպաներեն-հայերեն» Պէյրուք, 1955: 557
էջ, 15x21 սմ.:

*Թիրեաքեան Յարութիւն

-«Արիահայ բառարան. նորոգ տեսութեամբ և յաւելուածովք»
Վիեննա, 1914: 390 էջ, 7x13.5 սմ.:

*Թորոսեան Յակոբ և Լեւոն

-«Առձեռն բառարան գերմաներեն-հայերեն» Վիեննա, Իր.
«Հրայրք», 1988: 306 էջ:

*Թորոսեան Պետրոս

-«Առձեռն ամերիկեան բառարան. անգլիերենէ հայերեն» Ն.Ե.,
Իր. «Էլիաս Խալափ», 1899: 360 էջ, 11x17 սմ.:

*Թումանով Ա.

-«Ուս-հայերեն բառգիրք» Թիֆլիս, տպ. «Բարատսվո»,
1907: 403 էջ, 9x14 սմ.:

Խ

*Խաչատրեան Սայիս

-«Անգլերեն-հայերեն-պարսկերեն իւրայատուկ բառարան»
Թեհրան, Իր. «Նայիրի», 2005: 738 էջ, 21,5x30 սմ.:

*Խուտապաշեան Աղեքսանդր

-«Բառարան ի հայկական լեզուէ ի ռուսաց բարբառ»
Սոսկուա, Խ. Ա., տպ. «Լազարեան ճեմարան», 1838: 613 էջ, 11x19
սմ.: Դ. Բ., 1838: 539 էջ, 11x19 սմ.:

*Խոսրովեան Ժիրայր

-«Բուսաբանական պատկերազարդ բառարան. պարսկերեն-
հայերեն» Թաւրիզ, 1991: 115 էջ:

Կ

*Կարապետեան Պետրոս Ձեքի

-«Մեծ բառարան հայերէնէ օսմաներէն» Կ.Պ., 1907: 964 էջ,
10x14 սմ.:

-«Մեծ բառարան օսմաներէնէ հայերէն» Կ.Պ., Իր. «Ա. Կա-
րոյեան», 1912: 968 էջ, 9,5x14 սմ.:

*Կիրակոսեան Գարեգին քհն.

-«Բառարան պարսկերեն-հայերէն» Զուղա-Սպահան, տպ.
«Փարոս» Թեհրան, 1933: 789 էջ, 15,5x21 սմ.:

*Կոլլաւեան Աւետիք Դ.

-«Բառագիրք գերմաներէն-հայերէն» Վիեննա, 1884: 1667 էջ,
9x14 սմ.: Բ. Իր., 1889:

*Կոստանդնուպոլսեցի Արսէն Պաիր

-«Գիրք սահմանաց յոգնադիմի աստուածաբանական, բնա-
կան, բարոյական և քաղաքական իրողութեանց զիտութիւնք» Բա-
ռարան, Կ.Պ., տպ. «Չնչին Յովհաննէս», 1749: 528 էջ, 11,5x16 սմ.:

*Կռանեան Անդրանիկ Վրդ.

-«Գործնական բառարան հայերեն լեզուի» Պէյրուք, 1987: 512 էջ, 11,5x16,5 սմ.:

-«Բառգիրք հայերեն լեզուի» Պէյրուք, 1998: 526 էջ, 11,5x16,5 սմ.:

-«Գործնական բառարան հայերեն լեզուի» Լ.Ա., հր. «Յովհաննէս և Զրաչ Զաննեսեան», 1996: 512 էջ, 11,5x16,5 սմ.:

•Կրափին ճոն

-«Փառք Կալիանոսի: Յունարեն-հայերեն բառարան» Ե.Ե., հր. «Զարաւան», 1985: 191 էջ:

Զ

•Զաննեսեան Յովհաննէս

-«Անգլերեն-հայերեն բառարան. թարգմանութեամբ» Լ.Ա., հր. «Յովհաննէս և Զրաչ Զաննեսեան», Երկլեզու, 1999: 467 էջ, 13,5x21,5 սմ.:

-«Բառարան հայոց անուններու» Լ.Ա., հր. «Յովհաննէս և Զրաչ Զաննեսեան», Երկլեզու, հր. Ա., 1990: Զր. Բ., 2001: 158 էջ, 12,5x17,5 սմ.:

•Զիւրմիւզեան Էդուարդ

-«Բառգիրք աշխարհաբարէ գրաբար»:

Ղ

•Ղազարեան Ռուբէն

-«Գրաբարի բառարան» Անթիլիաս, հր. հայկական մատենաշար Պալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան, 2004: 1330 էջ, 14x21,5 սմ.:

-«Գրաբարի հոմանիշների բառարան» Անթիլիաս, հր. հայկական մատենաշար Պ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան, 2006: 701 էջ, 14x21,5 սմ.:

Ծ

*Ծելալեան Գրիգոր

-«Առձեռն բառարան հայկազեան լեզուի» Վենետիկ, Բ. տպ., 1865: 849 էջ, 7,5x12,5 սմ.:

*Ծերձեան Գնել Արք., Տօնիկեան Փարամազ

-«Հայոց լեզուի նոր բառարան» Պէյրուք, հ. Ա., 1992: 1306 էջ, 14,5x21,5 սմ.:

*Ծիզմեճեան Պետրոս Վրդ.

-«Հայերէն աշխարհաբար լեզուի լիակատար բառարան» Հալէպ, տպ. «Անի», հ. Ա., 1954: 726 էջ, 14x18,5 սմ.: Հ. Բ., տպ. «Անի»: Հ. Գ., Հալէպ, տպ. «Անի», 1957: 857 էջ, 14x18,5 սմ.:

*Ծիվանեան Նշան

-«Առձեռն բառարան պատմական, աշխարհագրական և դիցարանական յատուկ անուանց, յաւելեալ հայկական յատուկ անւանք» Կ.Պ., տպ. «Յարութիւն Սարգարեան», 1879: 211 էջ, 9x14 սմ.:

*Ծոն Պրէնտ, Աւգերեան Յարութիւն

-«Բառարան հայերէն և անգղիական» Վենետիկ, 1825: 640 էջ, 11x19 սմ.: 2-րդ հր., Վենետիկ, տպ. «Նապու», 480 էջ:

Ս

*Սանսուրեան Հայդուկ, Սիմոնեան Հրայր

-«Անգլերէնից հայերէն գրպանի բառարան» Լ.Ա., 1995: 280 էջ:

*Սանսուրեան Հայդուկ

-«Պարսկերէնից-հայերէն բառարան» Թեհրան, Ա. հ., տպ. «Ազար», 1979: 740 էջ, 17x25 սմ.: Բ. հ., 1985: 169 էջ, 17x25 սմ.:

-«Պարսկերէնից-հայերէն բառարան» Թեհրան, հր. «Նայիրի», 2005: Երկու հատոր, 1211 էջ, 16,5x23,5 սմ.:

*Սարթայեան Վարդան

-«Հայ-ռուսներն Բաղարան» Պուխարեստ, տպ. «Արարատ», 2004: 830 էջ, 22x30 սմ.:

*Մեղրեցի երեմիա Վրդ.

-«Բաղարանի հայոց» Լիվոնո, տպ. Սարգիս Եղոկիացի Սահեթի, հ. Ա., 1698: 344 էջ, 7,4x13 սմ.: Դ. Բ., Կ.Պ., տպ. «Մարտիրոս Սարգիսեան», 1728: 576 էջ, 8x13,3 սմ.: Դր. Գ., Եր., ԴԴԳԱ, 1975: 445 էջ, 15x22 սմ.:

*Մեսրոպ Վրդ.

-«Հայոց բառ ու բան» Թիֆլիս, 1905:

*Մեսրոպ Ֆիլիպ

-«Համառոտ հայերեն-պուլկարերեն, պուլկարերեն-հայերեն բառարան» Սօֆիա, 2005: 407 էջ, 11x15 սմ.:

*Մեսրոպեան Հայկանոյշ

-«Գարեգին Ա. Սմեճյան Հայոց Կաթողիկոսի երկերի բառարան» Սոֆրալ, 2000: 318 էջ:

*Մեսրոպեան Պերճ

-«Անգլերեն-հայերեն դարձուածաբանական բառարան» Լ.Ա., տպ. «Երեւան», 2007: 554 էջ, 14x21,5 սմ.:

*Սինասեան Սինաս

-«Բառարան երեջեզուեան, անգղիերեն, հայերեն և թուրքերեն» Կ.Պ., հր. «Գալուստ Գալըզեան», 1893: 1062 էջ, 9x13 սմ.:

-«Առձեռն բառարան հայերեն-անգլիերեն» Կ.Պ., հր. «Եղիա Մալխասեան», 1902: 506 էջ 11x16 սմ.:

-«Բառարան անգղիերեն, հայերեն և հայատառ թուրքերեն» Կ.Պ., հր. «Եղիա Մալխասեան», 1908: 996 էջ, 9x14 սմ.:

*Մխսթեան Յովհաննէս

-«Առձեռն բառագիրք հայերեն-լատիներեն ի պէտս դպրոցաց» Հռոմ, տպ. «Ուրբանեան», 1887: 483 էջ: 11x19 սմ.:

3

*3. 6.

-«Բացատրական զինուորական բառարան» Կ.Պ., տպ. «Ազատամարտ», 1914: 64 էջ, 8x12 սմ.:

*Յակոբ-Գրիգոր

-«Առձեռն բառարան սերպօ-խորուաթերեն-հայերեն» Փարիզ, 1985: 220 էջ, 24 սմ.:

*Յակոբեան Յովհաննէս

-«Գրպանի բառարան անգլիերեն հայերեն» Պ., «Արարատ»
հր. ընկերություն, 1905: 292 էջ, 7x12 սմ.:

*Յակոբեան Վ.

-«Բառարան անգլիերեն հայերեն» Կ.Պ., տպ. «Սերվիչեն», 1892:
728 էջ, 5x8 սմ.:

-«Նոր բառարան Անգլիերեն հայերեն» Կ.Պ., տպ. «Յակոբ
Սաթոսեան», 1907: 949 էջ, 9x15 սմ.:

-«Ընդարձակ անգլիերեն-հայերեն բառարան» Կ.Պ., տպ.
«Յակոբ Սաթոսեան», 1912: 949 էջ, 9x15 սմ.:

*Յարութիւնեան Ս.

-«Բացատրական բառգիրք» Ալեքսանդրիա, 1913:

*Յարութիւնեան Վարդան

-«Հայերենից-պարսկերեն բառարան» Թեհրան, հր. «Նայի-
րի», 666 էջ: Նոյնը, 1972:

-«Հայերենից-պարսկերեն բառարան» Թեհրան, հր. «Նայի-
րի», 2006: 662 էջ, 17x24,5 սմ.:

*Յարութիւնեան Տիանա և Սուզաննա

-«Հայերեն-անգլերեն, անգլերեն-հայերեն բառարան» Ն.Ե.,
1993: 378 էջ:

*Յարութիւնեան Տիանա

-«Հայերեն-անգլերեն, անգլերեն-հայերեն բառարան» Ն.Ե., 8-
րդ հր., 2008:

*Յովհաննէսեան Աբիսողոմ

-«Բառգիրք ռուսերենից-հայերեն» Թիֆլիս, տպ. «Յ. Սարտի-
րոսեանց», 1888: 591 էջ, 14x19: Բ. հր., 1889: 667 էջ, 13x18 սմ.: Գ.
հր., տպ. «Յ. Սարտիրոսեանց», 1893: 667 էջ, 11x19 սմ.:

*Յովհաննէսեան Սիիրան

-«Գրպանի բառարան ֆրանսահայ» Կ.Պ., հր. «Զարդար-
եան» զրատան, 1911: 640 էջ, 7,5x11 սմ.:

-«Բառարան հայերեն ֆրանսերեն» Կ.Պ., հր. «Ա. Սաստուր-
եան», 1925: 1072 էջ, 13x18 սմ.: Դր. Գ., Պէյրուս, հր. «Շիրակ»,
1983: 1072 էջ, 12,5x17 սմ.:

Լ

*Նաւասարդեան Տիգրան

-«Բառգիրք Արարատեան բարբառի» Թիֆլիս, տպ. «Սովսե
Վարդանեանց», 1903: 132 էջ, 8,5x13 սմ.:

***Նալպանտեան Գեորգ**

-«Պարսկերէն-հայերէն բառարան» Թեհրան, Իր. «Նայիրի», 1993: 666 էջ, 23 սմ.:

***Ներսէսովիչ Աստուածատուր**

-«Բառգիրք լատինահայ» Ղոզմ, տպ. «Ուրբանեան», 1695: 618 էջ, 11,8x17 սմ.:

***Նուպարեան Սեսրոպ**

-«Բառարան ֆրանսերէնէ հայ-աշխարհիկ» Կ.Պ., տպ. «Գարեգին Պաղտասարեան», 1892: 1092 էջ, 10x17 սմ.:

-«Առձեռն բառարան ֆրանսերէնէ հայ-աշխարհիկ» Կ.Պ., Իր. «Պաղտատլեան և Պալենց» գրատանց, 1911: 819 էջ, 9,5x14 սմ.:

-«Բառարան ֆրանսերէն հայերէն» Պէյրութ, 1984: 1210 էջ:

Շ

***Շահինեան Գրիգոր, Զիւրքճեան Յարութիւն**

-«Գործնական բառարան ֆրանսերէն-հայերէն, հայերէն-ֆրանսերէն» Պէյրութ, Բ. Իր., 2000: 480 էջ:

***Շահինեան Գրիգոր**

-«Գործնական բառարան հայերէն-ֆրանսերէն» Պէյրութ, Իր. «Շիրակ», 1997: 477 էջ, 13x17 սմ.:

Ո

***Ոսկեան Կոմիտաս**

-«Առձեռն բառարան հայերէնէ ի գաղղիերէն» Կ.Պ., տպ. «Նշան Պէրպլեան», 1887: 498 էջ, 7,5x10,5 սմ.:

-«Առձեռն բառգիրք հայերէն-գաղղիերէն: Նոր տպ., ուղղեալ և յաւելեալ» Կ.Պ., Իր. «Յ. Սատրոսեան», 1893: 929 էջ, 9x14 սմ.:

Չ

***Չազըճեան Եփրեմ**

-«Նոր բարբառարան համառօտ հայերէն-տաճկերէն» Վիեննա, 1850: 474 էջ, 7x12,7 սմ.:

***Չազմազճեան Յարութիւն**

-«Անգլերէն-հայերէն բառարան» Պ., 1922:

-«Ընդարձակ բառարան անգլերէն-հայերէն» Պ., Իր. «Երան», 1922 : 1424 էջ: Նոյնը, Պէյրութ, 1978: 1326 էջ:

•Չամչեան

-«Համառօտ բառարան ի պէտս նորավարփոց» Վիեննա, 1843: 167 էջ, 9,5x16,5 սմ.:

•Չուլջեան Ա., Սարգիսեան Չ.

-«Արաբերէն-հայերէն բառարան» Պէյրօթ, տպ. «Թեքնօփրէս», 1969: 902 էջ, 14,5x22 սմ.:

•Չօլաքեան Ի.

-«Բառարան նոր հայերէնէ ի յունարէն» Կ.Պ., տպ. «Յովհաննէս Տէրոյեան», 1870:

•Չօլաքեան Տիմիթրիոս

-«Նոր բառարան հայերէնէ ի յունարէն» Կ. Պ., տպ. «Ռուբէն Զիւրքեան», 1868: 363 էջ, 9x13 սմ.:

Պ

•Պալատեցի Գեորգ

-«Բառարան պարսկերէն ըստ կարգի հայկական այբուբենից» Կ.Պ., տպ. «Պ. Սրապլեան», 1826: 763 էջ, 14,7x23 սմ.:

•Պաղտասարեան Լուիզա

-«Հայերէն-անգլերէն բառարան» Ն.Ե., համահեղինակ Տէլիտ Զօրք, հր. «Տանուտի», 1995: 824 էջ:

•Պասմաճեան Կարապետ, Լուսինեան Գուրիտոն

-«Առօնոն բառարան հայերէն աշխարհիկ լեզուէ-ֆրանսերէն» Կ.Պ., հր. «Պ. Պալեան», 1913: 240 էջ, 9,5x14 սմ.: Բ. հր., 1915: 838 էջ, 9x14 սմ.:

•Պարթեւ Ս.

-«Փոքր բառարան անգլերէնից-անգլերէն, հայերէն և պարսկերէն» Պէլիվիու, Ռաշինկթըն, 1997: 73 էջ:

•Պետեւեան Արմենակ

-«Լատիներէն-արաբերէն-հայերէն-անգլերէն-ֆրանսերէն-գերմաներէն-իտալերէն-թրքերէն բուսաբանական բառարան» Գահիթ, 1936: 1111 էջ: Բ. հր., Գահիթ, հր. «Մատպու», 2006: 1111 էջ, 18x25 սմ.:

•Պետրոսեան Մատաթեայ Վրդ.

-«Նոր բառգիրք հայ-անգլիարէն» Վենետիկ, 1875-1879: 786 էջ, 17x24 սմ.: Համառօտ Բ. հր., Պէյրօթ, 1985: Նոյնը ՍՍՆ, Օրիկըն, 2009:

***Պոյաճեան Յակոբ (իր.)**

-«Բառարան Ա. Գրոց, հանդերձ պատկերօք, աշխարհացուցք
և տախտակօք» Կ.Պ., 1881: 640 էջ, 13x20,5 սմ.: Բ. հր., Երեւան,
1992:

***Պոպով Կարապետ**

-«Համառօտ բառարան ռուսաց և հայոց» Սոսկուա, տպ.
«Լազարեան ճեմարան», 1841: 136 էջ, 10x18 սմ.:

***Պօզաճեան Բ.**

-«Գրպանի բառգրքոյկ Ֆրանսերէնէ ի հայ» Կ.Պ., տպ. «Հայ
գրաշարաց» ընկ., 1888: 796 էջ, 4x7 սմ.:

***Պօզաճեան Յակոբօս**

-«Համառօտ քառարան ի հայէ ի տաճիկ, ի պէտս դպրոցաց»
Վիեննա, Խ. Ա., 1838: 530 էջ, 7x12,5:

-«Բառարան համառօտ ի տաճկականէ ի հայս» Վիեննա, Խ.
Բ., 1841: 1035 էջ, 7x12,5 սմ.:

***Պօհճալեան Արիստակէս Վրդ.**

-«Թրքերէնէ-հայերէն առձեռն բառարան» Կ.Պ., 1969: 524 էջ,
13,5x19,5 սմ.:

-«Հայերէնէ հայերէն քաջատրական առձեռն բառարան» Կ.
Պ., 1974:

Ջ

***Ջախջախեան Սանուէլ Վրդ.**

-«Բառարան յիտալական լեզուէ ի հայ և ի տաճիկ բարբառ»
Վենետիկ, 1804: 896 էջ, 14x21,5 սմ.:

-«Համառօտ բառարան յիտալականէ ի հայ և ի տաճիկ»
Վենետիկ, 1829: 992 էջ, 8,7x16,5 սմ.:

-«Բառգիրք ի բարբառ հայ և իտալական» Վենետիկ, Երկու
հատոր, 1837: 1508 էջ, 15x22 սմ.:

Ռ

***Ռիվոլա Ֆրանչիսքօ**

-«Բառգիրք հայոց. բառարան հայ լատինական» Սիլանօ,
առաջին հայ տպագիր բառարանն է, 1621: 487 էջ:

Ս

***Սահակեան Ե.**

-«Անգլո-ռուս-հայկական բառարան» Պաքու, 1919: 159 էջ, 8x10 սմ.:

***Ս. Գ.**

-«Բառգիրք հայերեն լեզուի» Կ.Պ., 1892: 672 էջ:

***Սամուէլեան Թովմաս**

-«Հայերեն-անգլերեն, անգլերեն-հայերեն բառարան» Ն.Ե., հր. Ազգ. Կրթական կոմիտե, 1993: 139 էջ, 15,5x23,5 սմ.:

***Սեբաստացի Սիսիթար Աբբահայր**

-«Բառգիրք հայկազեան լեզուի» Վենետիկ, տպ. «Անտոնի Բորտոլլի», հ. Ա., 1749: 1273 էջ, 12,8x20,8 սմ.: Դ. Բ., 1769: 1770 էջ, 12,8x20,8:

***Սոմալեան Սուքիաս**

-«Համառոտ բառարան յանգղիականէ ի հայ» Վենետիկ, հ. Ա., 1835: 286 էջ, 5,4x11,5 սմ.:

-«Համառոտ բառարան ի հայէ յանգղիականն» Վենետիկ, հ. Բ., 1835: 318 էջ, 5,4x11,5 սմ.:

-«Համառոտ բառարան յանգղիականէ ի հայ և ի տաճիկ» Վենետիկ, հ. Ա., 1843: 444 էջ, 5,5x11,3 սմ.:

-«Համառոտ բառարան ի հայէ յանգղիական և ի տաճիկ» Վենետիկ, հ. Բ., 1843: 237 էջ, 5,5x11,3 սմ.:

-«Համառոտ բառարան ի տաճիկերէն յանգղիական և ի հայ բարբառ» Վենետիկ, հ. Գ., 1843: 239 էջ, 5,5x11,3 սմ.:

Վ

***Վարժապետեան Ս.**

-«Գրպանի բառարան անգլերէնէ հայերէն» Կ.Պ., տպ. «Ոռգոս Սազայեան», 1903: 275 էջ, 5,5x12 սմ.:

***Վիլլոտ Յակոբ**

-«Բառարան լատինահայ. Ցանկ հայ կաթողիկոսաց: Ցանկ հայ թագաւորաց» Դոմո, տպ. «Ուրբանեան», 1714: 800 էջ, 18x28,3 սմ.:

Տ

***Տեմիրճիպաշեան Եղիա**

-«Փիլիսոփայական բառարան. ժողովրդական» Կ.Պ., հայոց մէջ փիլիսոփայական պոռթիւն բառարանն է, տպ. «Արամեան», 1879: 80 էջ, 8x13 սմ.:

-«Գրականի բառարան հայերէնէ գաղղիերէն» Կ.Պ., հր. «Զարեհ թորոսեան», 1894: 412 էջ, 9x11 սմ.:

-«Ֆրանսերէնէ-հայերէն բառարան» Կ.Պ., տպ. «Գ. Ժաղտատլեան», 1896: 938 էջ, 9x13,5 սմ.: Ե. հր., Պէյրութ, 2003: 1198 էջ:

*Տէր-Աբրահամեան Յովհաննէս

-«Նոր բառգիրք հայերէն գրաբառէ աշխարհաբառ լեզուի» Ռոստով, 1898: 1151 էջ, 13x19 սմ.:

*Տէր Աստուածատրեան Հայկ

-«Բառարան հայ կենսագրութեանց. (1441-1904)» Թիֆլիս, տպ. «Ա. Զութաթալեծէ», 1904: 181 էջ, 9x14 սմ.:

*Տէր Խաչատուրեան Արտաշէս, Գանգրունի Հրանդ

-«Հայոց լեզուի նոր բառարան» Պէյրութ, հ. Ա., հր. «Տօնիկեան և որդիք», 1968:

-«Հայոց լեզուի նոր բառարան» Պէյրութ, հ. Բ., հր. «Տօնիկեան և որդիք», 1992: 1206 էջ, 14.5x21.5 սմ.:

*Տէր Ղազարեան

-«Հանրամատչելի բառարան օտար ազգի բառերի և գործածութեան մէջ մտած մտքերի ու դարձուածքների» Թիֆլիս, տպ. «Էպօխա», 1908: 306 էջ, 9x13 սմ.:

*Տէր Ղազարեան Եփրեմ Վրդ.

-«Բառարան ֆրանսերէն-հայերէն» Վենետիկ, 1995: 775 էջ:

*Տէր Պետրոսեան Սիքայէլ

-«Բժշկականութիւն: Հ. Բ., բառարան բժշկական բառից» Վենետիկ, 1832: 502 էջ:

*Տիգրանեան Լեւոն

-«Սարմամարգական կամ անատօմիական բառարան լատիներէնից և ռուսերէնից հայերէն» Թիֆլիս, տպ. «Հ. Էնֆիանեան», 1879: 108 էջ, 10x15 սմ.:

Փ

*Փափազեան Զաքարիա

-«Գործնական բառարան հայերէն-անգղիերէն» Կ.Պ., տպ. «Յակոբ Սաթոսեան», 1905: 507 էջ, 9x15,5 սմ.:

-«Պատկերազարդ գործնական բառարան անգլիերեն հայերեն» Կ.Պ., տպ. «Յակոբ Մաքոսեան», 1910: 1135 էջ, 9x15 սմ.:

***Փէշտըմալճեան Գրիգոր**

-«Բառգիրք հայկազեան լեզուի» Կ.Պ., տպ. «Պ. Սրապեան», 1844: Դ. Ա., 764+164 էջ, 18x24,5 սմ.: Դ. Բ., 1846: 952+19 էջ, 18x24,5 սմ.:

Ք

***Ջաջունի Սանուել**

-«Բառգիրք արուեստից և զիտութեանց և զեղեցիկ դպրութեանց. զաղիերեն-հայերեն, հայերեն-զաղիերեն» Վենետիկ: Դ. Ա., 1891: 1189 էջ, 15x24 սմ.: Դ. Բ., 1892: 878 էջ, 15x24 սմ.: Դ. Գ. «Համառօտ հայերենէ ի զաղիերեն» 1893: 258 էջ, 15x24 սմ.:

***Ջերովբեան Գեղամ**

-«Հայերեն բառգիրք աշխարհաբար լեզուի» Կ.Պ., 1962: 566 էջ:

-«Հայերեն բառգիրք աշխարհաբար լեզուի» Կ.Պ., հր. Բ., հր. «Արաս», 2002: 567 էջ, 12x17,5 սմ.:

***Ջիւլիէան Սմբրոսիոս**

-«Երեքլեզուեան բառագիրք տաճկերեն-հայերեն-զաղիերեն. հանդերձ համառօտ քերականութեամբ օսմանեան բարբառոյ» Վիեննա, 1883: 956 էջ, 9x14 սմ.:

***Քիւրքճեան Ուուրէն**

-«Բառարան հայերեն-յունարեն. Փիլիսոփայութեան պատմութիւն» Կ.Պ., 1868:

Օ

***Օհանեան Վահան Վրդ.**

-«Բառարան իտալերեն-հայերեն» Վենետիկ, 1995: 633 էջ, 15x21 սմ.:

-«Բառարան հայերեն-իտալերեն» Վենետիկ, 1996: 448 էջ, 15x20 սմ.:

***Օրմանեան Սաղաքիա Արք.**

-«Ծիսական բառարան» Անթիլիաս, հր. Կաթողիկոսութիւն Սեճի Տանն Կիլիկիոյ, 195 էջ, 22 սմ.:

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Հայաստանի մէջ

Ա

*Աբեղեան Սանուկ -Աբրահամեան Ռ. -Աղաբէկեան Ալեքսանդր
-Աղայեան Անահիտ 19

*Աղայեան Էտուարտ -Աղայեան Ռ. -Աճառեան Գրաչեայ -Աղա-
ջանեան Խ. -Աղաջանեան Ձ. 20

*Ամատունի Սահակ Վրդ. -Ամիրճանեան Ալվարդ -Անդրէասեան Գ.
-Անդրէասեան Կ. -Անմեղիքեան Տ. -Անտոնեան Գուրգէն -Ապրես-
եան Սարիանա -Ասատրեան Սուսաննա 21

*Ասլանեան Ս. -Ասմանգուլեան Գ. -Արծրունի Վահան -Աւետիս-
եան Դաւիթ -Աւետիսեան Տիգրան -Աքիմեան Աստղիկ 22

-Աւգերեան Սկրտիչ 10 -Աւետիքեան Գապրիէլ 10 -Արամեան Ճա-
նիկ 12 -Ալոյեան Ռ. 18 -Աւետիսեան Գ. 31 -Աբեղեան Սանուկ 33
-Աբրահամեան Ռուբէն 33

Ափիւղքի մէջ

-Աուտէ Լիքուլա 46 -Աւգերեան Յարութիւն 51

Բ

*Բաբայեան Արամ 22

*Բաբայեան Կառլէն -Բաղիկեան Խաչիկ -Բաղդասարեան Գ.
-Բաղդամեան Ն. -Բաղդամեան Ռուբէն -Բարադեան Նելլի -Բար-
սեղեան Յովհաննէս 23

*Բարսեղեան Յովհաննէս -Բեդիրեան Պետրոս (21) -Բլբուլեան
Աշոտ 24

Գ

*Գալստեան Գ. -Գալստեան Ե. -Գալստեան Ս. 24

*Գասարճեան Սեղա	-Գասպարեան Գ.	-Գասպարեան Սամուէլ
-Գեորգեան Երջանիկ	-Գեորգեան Դ.	-Գոլինգ (Գրիգորեան Խ.)
*Գոլին Փիթր	-Գորգաձէ Ռամազ	-Գրիգորեան Էտուարտ
-Գրիգորեան Խաչիկ	-Գրիգորեան Ջարուհի	-Գրիգորեան Դ.
*Գրիգորեան Վ.	-Գրիգորեան Յօղիկ	-Գրիգորեան Ֆարիդ
-Գում-ղակչեան Կատարինէ	-Գուշակճեան Սարտիրոս	

-Գաբամճեան Սիմոն	14	-Գասպարեան Սամուէլ	32	-Գալայճեան Տաթևիկ	36	-Գրիգորեան Գայիանէ	36	-Գալստեան Սերգէյ	17, 37
------------------	----	--------------------	----	-------------------	----	--------------------	----	------------------	--------

Գ

*Դոնուսի Դանիէլ	27
-----------------	----

Ե

*Եղոյեան Յովիկ	2, 5
*Երզնջեան Ա.	34

Զ

*Զաքարեան Սարի	27
----------------	----

Է

*Էլոյեան Սեղա	28
---------------	----

Թ

*Թերգեան Սարգարիտ	-Թէնէքէճեան Սկրտիչ	-Թութխալեան Լիլիթ
		28

Ի

*Իշխանեան Սերգէյ	-Իսպիրեան Ա.	28
------------------	--------------	----

Լ

*Լազարեան Արփիկ	30
-----------------	----

Խ

*Խաչատրեան Էալիկ	28
*Խոտաբաշեան Ալեքսանդր	29

-Խալիլով Ի. 23 -Խնդրունի Տիգրան Վեր. 27 -Խաչատրեան
Լիւտմիլա 36

Կ

*Կարապետեան Լիւդվիք -Կարապետեան Նանէ -Կարապետեան
Ա. -Կիրակոսեան Գրիգոր -Կիւզլեան Վիքթորիա 29

-Կրտզեան Ռ. 20 -Կարապետեան Ա. 27 -Կիրակոսեան Սարիամ 32

Ղ

*Ղախվերդեան Լեւոն -Ղամբարծումեան Ա. -Ղամբարծումեան Ն.
-Ղայրապետեան Աշոտ -Ղայրապետեան Ֆելիքս 30

-Ղեքեքեան Ն. 20

Ղ

*Ղազարեան Բաբգէն -Ղազարեան Ռուբէն 30

*Ղազարեան Ռուբէն -Ղարիպեան Սրաբատ -Ղարիպեան Ջ. 31

-Ղարազիւլեան Թ. 17, 24 -Ղարիպեան Ջ. 21 -Ղարիպեան
Ծովինար 21 -Ղարիպեան Ա. 25 -Ղուշչեան Ղամազ 29

Ս

*Սալխասեանց Ստեփան -Սարգսրեան Ալեքսանդր -Սատինեան
Ա. 31

*Սաքլէն Իեան -Սքսուտեան Լուսիկ -Սելիք-Բախշեան Ստեփան
-Սելիքեան Գուրգէն -Սելքումեան Ե. -Սէլդիխանեան Փառանձեմ
-Սիրգոյեան Լավրենտի -Սուշեղեան Եղիա 32

-Սալխասեանց Ստեփան 15 -Սանուկեան Ա. 23 -Սելիք-Բախշեան
Ստեփան 24 -Սելքումեան Ռաֆայէլ 36 -Սկրտչեան Աւետ 37 -Սար-
կոսեան Արթուր 39

Յ

*Յակոբեան Յասմիկ -Յակոբեան Ա. -Յարութիւնեան Սարտիրոս
-Յովակիմեան Բախտիար -Յովհաննիսեան Լեւոն 33

-Յովհաննէսեան Սիիրան 14, 22 -Յարութիւնեան Ն. 23, 26 -Յակոբեան Թադէոս 24 -Յարութիւնեան Ռ. 27 -

Ն

*Նալչաջեան Ա. -Նալպանտեան Գէորգ -Ներսիսեան Ավեթլանա 33

Շ

*Շէկեան Գ. 31

*Շալունց Ռ. 34

Չ

*Չաչեան Ա. 36

Պ

*Պաղտասարեան Կ. -Պապոյեան Արտաշէս -Պարթայեան Ն. -Պետիրեան Պետրոս -Պետիրեան Փ. -Պետրոսեան Զրանդ -Պլպուլեան Աշոտ 34

-Պետրոսեան Զ. 17, 24 -Պաճպուրթեան Ն. 20 -Պետեւեան Փ. 21

-Պառնասեան Ն. 25 -Պետրոսեան Լ. 25 -Պօղոսեան Պ. 32

Ջ

*Ջաիուկեան Գէորգ -Ջրբաշեան Էդուարտ 35

-Ջուլֆայեան Ջ. 20

Ա

*Ասիակեան Վիլէն -Ասիակեան Վահան -Ամնթոյեան Սէլս -Աարգսեան Արտեմ 35

*Աարգսեան Արտեմ -Աարգսեան Վահան -Աարուխանեան Բազրատ -Աաքապետոյեան Ռուբէն -Աեկոյեան Արա -Աէֆէրեան Սոնա -Աիաբադով Ա. 36

*Աիմոնեան Ստեփան -Սուքիասեան Աշոտ -Սուքիասեան Զնարիկ -Ստեփանեան Գառնիկ -Սրապեան Զոիփսիկ 37

-Սեբաստացի Սիսիբար 9 -Սիրմէլեան Խաչատուր 10 -Սուքիասեան Ա. 25

S

*Տէր-Յովակիմեան Ս. -Տէր-Սինասեան Երուանդ 37

*Տէր-Սինասեան Երուանդ -Տէր-Սիմոնեան Սիմոն -Տիգրանեան Լեւոն -Տօնոյեան Արշակ -Տօնոյեան Վահան 38

-Տիգրանեան Իշխան 29 -Տէր-Անտոնեանց Ե. 33

Փ

*Փոթեան Վ. 38

-Փէշտըմաշեան Գրիգոր 11 -Փիլիպոսեան Ռաֆիկ 36

Ք

*Քաջբերունի Պետրոս 38

*Քասարճեան Սեդա -Քեսայեան Դեղինէ -Քոչոյեան Արտաշէս -Քրմոյեան Սոնա 39

-Քաջունի Սանուէլ Վրդ. 13 -Քոչոյեան Արտաշէս 25

Օ

*Օրմանեան Մաղաքիա Արք. 39

Սփիւքի մէջ

Ա

*Աբիկեան Սիիրան 40

*Աբովեան Կարախ (Շառլ) -Ազարեան Արիստակէս -Ազարեան Ստեփանոս -Աթանասեան Խ. -Ալիշան Ղեւոնդ -Աճառեան Գրաչեայ -Ամատունի Սահակ -Այվատեան Փառնակ -Աուտ Նիքոլաս -Առաքելեան Զամբարձով 41

*Աստուածատուրեան Թաղէոս Վրդ. -Ավդալեանց Յովհաննէս
-Արամեան ճանիկ -Արցախեցի Յովսէփ -Արօ Պօղոս -Աւգերեան
Ակրտիչ -Աւգերեան Յարութիւն 42

*Աւգերեան Ակրտիչ -Աւետիքեան Գաբրիէլ 43
-Աուտէ Նիքոլա 46 -Աւգերեան Յարութիւն 51

Բ

*Բաղդիշեան Գեորգ -Բասմաջեան Կ. -Բիւզանդացի Նորայր 43

Գ

*Գաբամեան Սիմոն -Գաբիկեան Կարապետ 43

*Գալըպեան Պօղոս -Գալֆայեան Ամբրոսիոս (Նար Պէյ)
-Գայաեան Յովհաննէս (Սխիթար Պոնտացի) -Գանթարեան
Սամուէլ -Գասպարեան Ս. -Գափամեան Տիգրան 44

*Գեորգեան Կոմիտաս -Գոնտաքեան Զ. Սնանիա -Գուշագեան
Սարտիրոս -Գուլյումեան Ալիս -Գուլյումեան Սեսրոպ 45
-Գանգրունի Դրանդ 58

Դ

*Դադապաշեան Յարութիւն -Դանիէլեան Ալֆրէտ -Դարբինեան Պ.

-Դաւիթեան Վազգէն-Խաչիկ 46

-Դաւիթեան Վազգէն-Խաչիկ 41

Ե

*Եաղուպեան Ատուր -Եաղուպեան Կարապետ -Երեմեան Սիմոն

-Երից Վրդ. -Երիցփոխեան Գաբրիէլ 47

Զ

*Զօրք Տէլվիտ 55

Է

*Էդուարտ Երան -Էմինեան Սրապիոն Վրդ. 47

*Էփրիկեան Սուքիաս Վրդ. 48

Թ

*Թազպազեան ժորժ -Թէքէան Յարութիւն Ծ. Վրդ. -Թիրեաքեան
Յարութիւն -Թորոսեան Յակոբ և Լեւոն -Թորոսեան Պետրոս
-Թումանով Ա. 48

-Թորոսեան Լեւոն 46

Լ

*Լուսինեան Գուիտոն 43,55

Խ

*Խաչատրեան Սայիս -Խուտապաշեան Աղեքսանդր -Խոսրովեան
Ժիրայր 49

-Խնդրունի Տիգրան 45

Կ

*Կարապետեան Պետրոս Զէքի -Կիրակոսեան Գարեգին Զին.
-Կոյլաւեան Աւետիք Հ. -Կոստանդնուպոլսեցի Արսէն Ղալիբ
-Կոմնեան Սնդրանիկ Վրդ. 49

*Կրաւիին ճորճ 50

Հ

*Հաննէսեան Յովհաննէս -Հիւրմիւզեան Էդուարդ 50

*Հատտէճեան Ռոպէր 4

Ղ

*Ղազարեան Ռուբէն 50

Ճ

*Ճէլալեան Գրիգոր -Ճէրէճեան Գնել Արք. -Ճիզմէճեան Պետրոս
Վրդ. -Ճիվանեան Նշան -Ճոն Պրէնտ 51

Ս

*Սանսուրեան Հայդուկ -Սարթայեան Վարդան 51

*Սեդրեցի Երեմիա Վրդ. -Սեսրոպ Վրդ. -Սեսրոպ Ֆիլիպ -Սեսրոպ-
եան Հայկանոյշ -Սեսրոպեան Պերճ -Սինասեան Սինաս
-Սիսքճեան Յովհաննէս 52

-Սատղաշեան Փիթր 41

3

*3.6. -Յակոբ Գրիգոր -Յակոբեան Յովհաննէս 52

*Յակոբեան Վ. -Յարութիւնեան Ս. -Յարութիւնեան Վարդան
-Յարութիւնեան Տիանա և Սուգաննա -Յովհաննէսեան Արիսողոմ
-Յովհաննէսեան Միհրան 53

Լ

*Նաւասարդեան Տիգրան 53

*Նալպանտեան Գեորգ -Ներսէսովիչ Աստուածատուր -Նուպար-
եան Սեսրուպ 54

*Նալպանտեան Յովսէփ 3, 4

Շ

*Շահինեան Գրիգոր 54

Ո

*Ոսկեան Կոմիտաս 54

Չ

*Չազըճեան Եփրեմ -Չազմազճեան Յարութիւն 54

*Չամչեան -Չուլջեան Ա. -Չօլաքեան Ի. -Չօլաքեան
Տիմիթրիոս 55

Պ

*Պալատեցի Գեորգ -Պաղտասարեան Լուիզա -Պասմաճեան Կա-
րապետ -Պետեւեան Արմենակ -Պետրոսեան Սատաքեայ Վրդ. 55

*Պոյաճեան Յակոբ -Պոպով Կարապետ -Պօզաճեան Բ. -Պօզաճ-
եան Յակոբոս -Պօհնալեան Արիստակէս Վրդ. 56

*Պէնտեան Ասպետ 42

Ջ

*Ջախջախեան Սանուէլ Վրդ. 56

Ռ

*Ռիվոլա Ֆրանչիսքօ 56

Ս

*Սահակեան Ե. -Սամուէլեան Թոմաս -Սեբաստացի Սիսիթար
Արքահայր -Սոմայեան Սուքիաս 57
-Սիրմէլեան Խաչատուր 43 -Սարգիսեան Զ. 55

Վ

*Վարժապետեան Ս. -Վիլլոտ Յակոբ 57

Տ

*Տէմիրճիպաշեան Եղիա 57

*Տէր-Աբրահամեան Յովհաննէս -Տէր Աստուածատրեան Զայկ
-Տէր Խաչատուրեան Արտաշէս -Տէր Ղազարեան -Տէր Ղազարեան
Եփրեմ Վրդ. -Տէր Պետրոսեան Սիքայէլ -Տիգրանեան Լեւոն 58

Փ

*Փափագեան Զաքարիա 58 -Փէշտըմալճեան Գրիգոր 59

Ք

*Քաջունի Մանուէլ -Քերովբեան Գեղամ -Քիւփէլեան Ամբրոսիոս
-Քիւրքճեան Ռուբէն 59
-Քիւրքճեան Յարութիւն 54

Օ

*Օհանեան Վահան Վրդ. -Օրմանեան Մաղաքիա Արք. 59

ՅՈՎԱԵՓ և ԳԱՐՈՒԽՆ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Մատենաշարով լոյս տեսած է

- 1- Յովսէփ Նալպանտեան, «Լոյս», Ընդհանուր գիտելիքներ, թիւ 3: Երեւան, 2006, 320 էջ, տպաքանակը՝ 1100:
- 2- Յովսէփ Նալպանտեան, «Լոյս», հանրագիտակ, թիւ 5: Երեւան, 2009, 366 էջ, տպաքանակը՝ 3000:
- 3- Յովսէփ Նալպանտեան, «Լոյս», հանրագիտակ, թիւ 6: Երեւան, 2009, 366 էջ, տպաքանակը՝ 3000:
- 4- Վազգէն Սողեւեան, «Շիրագ-Նամէ», չափածոյ վեպ, Երեւան, 2009, 196 էջ, տպաքանակը՝ 500:
- 5- Անի Յարութիւնեան, «Ութերորդ երկինք», բանաստեղծութիւններ, Երեւան, 2009, 60 էջ, տպաքանակը՝ 500:
- 6- Ռոմանոս Սահակեան, «Ars Poetica», բանաստեղծութիւններ, Երեւան, 2009, 208 էջ, տպաքանակը՝ 600:
- 7- Վազգէն Շուշանեան, «Ընտրանի», գլխաւոր խմբ. Սուրեն Դանիելեան, խմբ. Զնարիկ Աբրահամեան, Երեւան, 2010, 396 էջ, տպաքանակը՝ 650:
- 8- Յովսէփ Նալպանտեան, «Ամերիկահայ գիրքի պատմութիւն. 1858-2011», մատենագիտութիւն, Լոս Անճելըս, 2011, 178 էջ, տպաքանակը՝ 300:
- 9- Յովսէփ Նալպանտեան, «Հայկական քառարաններու համառոտ պատմութիւն», մատենագիտութիւն, Լոս Անճելըս, 2011, 71 էջ, տպաքանակը՝ 300:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

- 1- «Հայ գիրքը. 1512-1800 թուականներին» Ն. Ռսկանեան, Զ. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988:
- 2- «Հայ գիրքը. 1801-1850 թուականներին» Հայկ Ղաւթեան, Երեւան, 1967:
- 3- «Հայ գիրքը. 1851-1900 թուականներին» Ն. Ռսկանեան, Ա. Սաւալեան, Մ. Սողոմոնեան, Օ. Գիւլումեան, Ա. Սահակեան, Ս. Թադէոսեան, Երեւան, 1999:
- 4- «Հայ գիրքը. 1901-1920 թուականներին» Դ. Սարգսեան, Դ. Ղազարեան, Երեւան, 2007:
- 5- «Հայերէն բացատրական բառարան» Ստ. Մալխասեանց, Ի. Ա., Երեւան, 1944:
- 6- Հայկական օրաթերթեր, շաբաթաթերթեր, պարբերականներ, ամսագրեր:
- 7- Անհատական գրադարաններու ժողովածուներէն տարբեր բառարաններ:

«Հայկական բառարաններու
համառօտ պատմութիւն»

Հեղինակ
Յովսէփ Նալպանտեան

Վերստուգող սրբագրիչ
Կարօ Պետրոսեան

Կողքի գումարող նկարներու ծեւարում
ELUNI production

Համակարգչային տողաշարում և
էջադրում
Յովսէփ Նալպանտեան

Տպարան Երեւան
Լոս Անճելըս – Կլէմտէյլ
2011

Տպաքանակը 300

Հեղինակի հասցեն

HOVSEP NALBANDIAN

P.O. Box 4276
VALLEY VILLAGE
CA. 91617, USA

2016

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0747437

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0455987

ՅՈՒՐԵՓ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Ծնած է Ստրիա, Հայեղ քաղաքը 1958-ին:
Աւարտած է Երևանի Պետական համալսարանի
հայկական քանասիրական ճիւղը 1989-ին: Կը
վկայուի Մագիստրոսի կոչումով, որպէս
գրականագէտ:

1992 - 93 թ. Հայէլի Մեսրոպեան վարժարանի
տնօրէն եղած է: Աշխատած է երկար տարիներ
մանկավարժութեամբ:

Վարած է ազգային հասարակական գործունէութիւն:
1983-էն ի վեր գրած և տպագրած է աւելի քան 140
յօդածներ, սփիւռքահայ 16 թերթերու մէջ:
Հեղինակ է "Լոյս" 6 հանրագիտակներու
հատորներուն: